

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Capvt II. Indubitatum quoque est, salutis nostræ per Christum negotiationem, siue satis factionem pro nobis, vnde cunque perfectam ac superabundantem fuisse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

finem. [Semetipsum Deo offerte, & non alieno labore sed proprio placere, hoc est perfectius & eminentius omnibus votis. Hoc qui facit, imitator est Christi. Ille enim dedit homini terram, mare & omnia que in eis sunt ad obsequium; dedit & Caelum, Solem quoque & lunam ac stellas hominum ministerio concessit; pluvias, ventos, & omne quidquid in mundo est, hominibus largitus est. Sed post hæc omnia semetipsum dedit. Sic enim dixit Deus mundum, ut filium suum vngeneratum daret pro mundi huius vita. Quid ergo magnum faciet homo, si semetipsum offerat Deo, cui ipse prior obtulit Deus?]

27. Subijcamus quoque vobis tertium eiusdem doctrinæ ex S. Gregorio 8. moral. cap. 15. ad illud: *Negue cognoscet eum amplius locus eius.* Sic enim hæc verba exponit de Christo acerbè latro si ex eius aduentu ad nos, proper nos, proficere negligamus. [Locus hominis sed non localis, ipse scilicet conditor existit, qui hunc ut in semetipso consistenter, creauit. Quem nimis locum tunc homo deseruit, cum seductoris verba audiens à conditoris amore discessit. Sed cum omnipotens Deus redimendo se homini etiam corporaliter ostendit, ipse, (ut ita dixerim) fugitiui sui vestigia sublequens, ad retinendum quem amiserat hominem, locus venit. Si enim appellari locus nequam conditor posset, Deum laudans Psalmista non diceret: *Eli seruorum tuorum habuimus ibi.* Ibi enim non dicimus, nisi cum locum specialiter designamus. Sed sunt plerique qui etiam post perceptum Redemptoris auxilium, ad delperioris tenebras devoluuntur, & tanto nequius pereunt, quanto & oblata remedia misericordiae contemnunt. Recke ergo de damnato homine dicitur: *Negue cognoscet eum amplius locus eius,* quia à conditore suo tanto tunc distictius in iudicio non cognoscetur, quanto nunc ad reparacionis gratiam nec per dona reuocatur. Vnde & notandum (nummoperè est, quod non ait: *Negue cognoscet amplius locum eius.*) Dum enim cognitione non homini, sed loco tribuitur, patenter ipse conditor loci nomine designatur, qui distictus ad examen vtrinum veniens, in iniquitate durantibus dicit: *Nescio vos unde sitis.*]

Colligere 4. indidem licet, quanta res sit homo pro quo Deus Filium suum addixit. S. Chrysost. hom. de profectu Evangelij (post homilias in epistolam ad Philipp.) sic id expressit. [Homo dignissimum Dei animal, & proper quem vngenerato suo Pater non peperit. Non enim mihi hoc dicas, quod sit fugitiuus quispiam, vel latro, vel fur, vel facinorosus, vel quod sit pauper, abiectus, vilis, & nullus frugis, sed cogites quod & pro ipso mortuus est Christus; sufficiatque tibi, ut potè idonea sollicitudinis causa. Cogita quantum illum esse necessarium sit, quem tantus Christus ita appetitus est, ut nec sanguini suo pepercerit. Neque enim, opinor, si Rex pro aliquo occidi vellet, quereremus argumentum alium, num magnus quispiam ille sit, quem Rex tanti facit. Non equidem opinor, sed sufficiens est mors eius qui mortuus est, ut ostendat, quanta charitatis fuerit erga illum. Nunc vero cum non homo, non Angelus, non Archangelus, sed ipse celorum Dominus, ipse vngeneratus Dei Filius, carne vestitus tradidit semetipsum pro nobis ad mortem: si non omnia fecerimus, & attenteremus, ut homines tanto prelio redemptos, in omni cura habeamus, quia nos tuebimur defensione: quam veniam impetrabimus? Et hoc ipsum, Paulus indicans, dicebat: *Ne cibo tuo perde illum, proper quem Christus mortuus est.* Volens enim eos qui despiciabant & contemnebant fratres infirmos castigare, & in officio continere, ut persuaderet eis habendum proximorum curam, hanc vnicam rationem pro omnibus dedit.] Recole dicta superius hoc ipso capite, de vilibus illis que Deus per Christi adventum nos docuit. Ibi enim & hic vobis huius do-

ctrinæ iam est propositus, & alij æquè hoc penentes.

C A P V T II.

Indubitatum quoque est, salutis nostra per Christum negotiationem, sive satisfactionem pro nobis, undeunque perfectam ac superabundantem fuisse.

28. **V**eni itaque Christus peccatores saluos facere, & liberare de potestate tenebrarum, cui omnes ob peccatum primi parentis ad ipsos cum semine transfusorum, & insuper plerique ob propria peccata actualia, subiacebant. Hoc constituto tanquam certissimo, aliud item statuendum est inter Doctores plenè certum, nempe, Christi pro nobis satisfactionem, quæ premium fuit ac hystrum redemptoris nolit, non perfectam modo, sed etiam plusquam perfectam & superabundantem fuisse, cum prout meritoriam, tum prout pars satisfactoriam. Hoc tametsi præcepissimum, ac ut dixi, apud DD. certum, tamen excusendum ac stab. liendum est, ne gratis concessum, & non solidè constitutum videatur.

Christi pro nobis Satisfactione, perfectissima.

Satisfactionem igitur pro nobis à Christo exhibitam, fuisse vndeunque perfectam, sive prout meritoriam, sive prout presè ac propriè satisfactoriam, extra controversiam est. Nam prout meritoria quidem, ad æquum præmium, illudque summo iure obtinuit, & omnibus veri ac presè accepti fieri conditionibus ac deitibus splenduit. De quo ex generali tractatione de merito liquet potest, & sigillatim aliquid attingendum erit, tractando Christi voluntatem liberam, eiusque fructus. Hæreamus itaque in satisfactione propriè dicta, seu destinata ad iniurias reparationem. Hanc ut liqueat prodijis à Christo pro nobis perfectam, percurrandæ obiter sunt conditiones perfectæ satisfactionis, cùm generaliter acceptæ, cum sigillatim eius que debetur Deo pro iniuria qua peccatum violatur.

Satisfactionis conditiones generales.

29. Priora expendi lib. 3. de virtut. à num. 283, tractando actus iniuria commutatus, quibus satisfactionis numeratum quatenus est repensio eius quod debetur pro nuda iniuria, spectata præcise à danno illato. Debet enim pro iniuria sic sumptu aliquid præter id quod pro danno rependum est, monstrauit loco allegato, num. 284. adducto loculo in eam rem S. Anselmi loco, ex lib. 1. cur Deus homo cap. 11. Vidimus igitur eo loco, veram quamcunque & perfectam satisfactionem, ex parte satisfaciens præter communes omnibus bonis actibus conditiones, nempe libertatem & honestatem, postulare ut sit actus alio iustitiae titulo indebitus, nullaque creditoris gratia sine remissione inominutus. Nam cum satisfactione sit actus iustitiae, æquè ac restitutio, iustitia autem postulat reddi a quale, planè sequitur quantum gratis ac indulgentie de iure suo remittens, intrinsecè in ipsa æqualitatibus inductione adhibetur, tantum deesse æqualitatibus illi quæ rependenda erat. Quam item constat plenam non fore, si opus alias iustitiae titulo debitum, offeratur ad dissoluendum hoc nomen, & diversum hoc iustitiae debitum extinguendum. Quia vero iustitia intrinsecè respicit debitum, non debet autem satisfactionem nisi qui læsit; propterea adiebam citato loco, satisfactionem, ut plena ac perfecta sit, debere ab illo ipso qui læsit exhiberi, vel loco eius ab alio de lazi consenu. Hic enim

enim si accedit, satisfactio à tertio exhibita erit & aquilis, exinguéisque debitum ab alio contractum peritigationem iniurie; quod non fieret, si aliena satisfactio pro illata per alterum iniuria, non consentienti ac acceptanti leboingereretur. Hæc igitur sunt conditioes communes cuiusque propriæ dictæ satisfactioes, in quibus hoc loco exponendis aliqui immensitate los lectors opprimunt; cum ad rem presentem suis supèrque esse possint haec paucula, quæ de illa nostra in proprio loco data paulo pleniore tractatione deliberauimus.

Spes eius que Deo exhibetur. An iis annumeranda diuina promissio & acceptatio, sententia.

30. Specialiter vero in satisfactioone qua Deo pecunias nostraris violato & iniuria affecto exhibetur, necesse pateretur efficietur nonnulli: nempe, ut opus illud quod Deo in satisfactioone exhibetur, supernaturale sit, & à Deo in satisfactioone pro iniuria acceptetur, posito de ea acceptatione promissio. Necesse tam supernaturalis in ea satisfactioone, non est quod confirmem, cum sit per se manifesta. Ordinatur enim ad abstercionem peccati auerteri à Deo, supernaturali fine nostro. Vi igitur servet cum fine illo suo proportionem, & effectu quem procreat sit commensa, neesse plane est ipsam quoque supernaturalem esse; idque (videlicet) est per se evidens, & ratum fixumque apud omnes. Circa necessitatem vero diuinæ acceptationis vel promissionis, seorsim vel coniunctim summatum, variant sententiae. Vtrumque illum actum ad hoc negotium necessariò exigit censet Suarez; neutrum Valquez; alios tamen dumtaxat nempe, acceptiōem solum, Valentia.

Vtrumque ergo illum actum ad perfectam satisfactioinem Deo exhibendam esse necessarium, censet Suarez t.1.3. p.4. sect.5. & d.39. l.1. §.6. conditio, cui subiungit Pefantius 3. p. q.1. disp.6. & Ragusa t.1. d.1. Ratio quæd confirmatur, est, quia acceptatio satisfactiois absque obligatione præsumta, actus liberalitatis non iustitia: vi igitur iustitia exerceatur, necessarium est obligationem acceptandi intemperire. Ea vero obligatio non potest Deo iniecti nisi à seipso, qui non nisi promittendo debitorum se potest facere, vt dicit D. Ang. item 1.6. de verb. Apost. & in Psal. 83. At Valquez 1. p. d. 85. cap. 6. & 3. p. d. 5. cap. 2. negat ad satisfactioinem Deo pro iniuria impensam, exigi ut acceptetur; vel ut Deus se acceptatrum promiserit, quia existimat supernaturalem vienii cuiusque nostrum satisfactioinem Deo exhibitam, esti suapte natura conditio meritoriorum abstercionis macula ex anteriori culpa iniusta. Ut quid ergo exigatur satisfactiois acceptatio, vel eius acceptanda promissio? Accedit quod hic Aut. negat Deum promissionem sua obligari nobis iniuria, ob imperfectionem quam in ea debiti contractioine involui censet. Non erit ergo ea promissio accommodata ad exponendum quod queritur; nempe, quomodo actus hominis in quem cadit, sit actus iniustitia. Tandem Valentia 3. p. d. 1. q. 1. p. 4. quædit utrum necessitatem diuinæ promissionis excludit, et quod Deus repudiat nequeat plenam ac confitentem, & cogitatum satisfactiois mensuram, quæ in omni supernaturali satisfactioine certatur; sive sit ipsam satisfactio Christi infinita, sive sit opus nostrum habens illam Christi satisfactioinem admixtam ex Christi ipsius concessione.

Conciliantur quoad rem presentem.

31. In his sententiis, est quod probem, & quod rei quam quoad aliqua huic negotio minus intima. Quoad

pentum tamen cuiusvis p̄cipiū insistimus, videntur posse conciliationem admittere; dicendo nimirum, aliud esse agere de satisfactioone quæ in actu primo, hoc est de opere ex se satisfactio, & verè idoneo sarcire iniuriam illatam, aliud vero esse agere de opere actu satisfaciēte, sive sarciente defacto iniuriam interrogatam. Sicut aliud est, summam aliquam pecunia esse ex se precium aptum reponi alteri pro re iusaliud vero est esse pretium re ipsa compensans rem alienam. Si enim equum alienum, qui reuera non excedat pretium 50. aurocor, usurpem mihi iuuto domino, ei que nolenti obtundam aureos 50. pro equo adhuc existante, non censetur exhibitione illius præter impediuisse re ipsa inæqualitatem ex usurpatione rei alienæ consecutam: quia quamvis summa pecunaria quæ exhibetur in pretium æquæ valore rem usurpatam, nempe, equum alienum, effetque ea summa ex se idonea ad æqualitatem inducendam, si equi dominus annueret; Tamen eo sensu non posito, inæqualitas durat re ipsa, nec de facto tollitur: quamvis pecunia oblata, effet ex se apta & sufficiens ad eliminandam inæqualitatem faciendamque æqualitatem. Non dissimiliter in satisfactioone supernaturali exhibita Deo, secerenda est satisfaciēti vis ac idoneitas, à satisfactioone actuali: sive vis tollendi iniuriam moraliter superstitem, ab ipsa eius sublatione. De prima, recte assertunt qui negant satisfactioem supernaturalem exigere diuinam acceptationem vel promissionem. Reuera enim satisfactio supernaturalis, ex se apta est maculam iniuriae interrogatæ aboletere, si in eam finem acceptetur. De secunda autem, sive de satisfactioone iniuriam actu abidente, valet quod dicunt alii, contendentes ad satisfactioinem exigi diuinam acceptiōem & promissionem, quia Deus quantumcumque satisfactioem condignam & æqualem offeramus, non tenetur iniuriam condonare. Vnde quia nomen *satisfactio*, solet prius hoc posteriore modo accipi; prout videlicet sonat non modò actu sufficientem ad iniuriam abstercionem, sed qui eam de facto & re ipsa absterget; propterea simpliciter loquendo, admittendum est, ad satisfactioinem supernaturalem exigi diuinam acceptationem ac promissionem. Sicut quia nomen *meriti*, solet potius designare meritum in actu secundo, quam in actu primo; propterea in tractatione de merito, exigo ad illud diuinam promissionem quæ ad metitum in actu primo non exigitur. Hac ratione initio potest sententiarum propositarum conciliatio, quoad rem in praesenti negotio p̄cipiū quæsitam.

Quæ admixta unicuique sententia,
non placeant.

32. At quoad alia, est quod in unaquaque eatur iure displiceat. Ac primum Suarez, perperam secerit acceptationem & promissionem, tanquam duos actus ad satisfactiois veritatem necessarios. Tametsi enim verum est, dati posse acceptationem quæ à promissione discreperet, eam nimis utrum acceptationem quæ sit simplex approbatio satisfactiois exhibita, tanquam actus boni, sed qui ad debiti extinctionem non admittitur: tamen acceptatio de qua hic agimus, non est eiusmodi sed est acceptio satisfactiois ad plenam debiti extictionem, & omnimodam hominis rei qui iniuriam admiserat, exsolutionem à satisfaciēti obligatione. Et hanc acceptationem, liquet satis supèrque esse ad veritatem satisfactiois iniuriam re ipsa abolenus, quamvis nullus alius promissionis actus intelligatur exurgeare. Est quippe ea acceptatio, nihil aliud quam volitio nihil yletius postulandi in compensationem: et quod is qui oblatam satisfactioinem accepit, contentum se profiteatur, saltem in actu exercito, nec aliquid præterea depositat ad maculæ per iniuriam interrogatæ abstercionem.

tionem. Non est igitur præter huiusmodi acceptationem, necessaria promissio ad veritatem satisfactionis supernaturalis, quia præcisè ex ea acceptatione, intelligimus enasci in Deo obligationem illam quam ipse sibi debet, iniçere ad nihil ultra postulandum pioinuria: nihilque reuera infert promissio, quod ea quam dixi acceptatione præstatum non intelligatur; præterim iuxta sententiam ab Aurote cum quo agimus latè confirmatam relect. Dei disp. 2. l. 2. n. 14, nempè, quod in Deo simplex asserio atque expressio proprii concepti, æquivalat promissione; ob summam Dei veritatem, & immutabilitatem. In acceptatione autem de qua agimus, elucet manifestè diuinum illud propositum nihil ultra in satisfactionem exigendi, eiisque propositi simplex asserio. Nec refert quod aduerterius opponebat, acceptacionem hanc ex parte Dei non esse actum iustitiae, sed liberalitatis: hoc inquam non refert. Nam neque promissio quam aduerterius addi vult acceptationi, est actus iustitiae, sed liberalitatis, cum Deus ad eam formandam non obstatinatur; & tamen ex quo præstata est, recte fundat actum iustitiae. Sicut contractus quem initio non tenebaris, spectat ad iustitiam, eamque fundat ex quo semel initus est ex liberalitate vel gratia. Similiter ergo quamvis Deus ultra ex plane liberè satisfactionem acceptasse supponatur; ex quo tamen supponitur acceptasse, iustitia fert, ut nihil ultra depositat ab eo cuius satisfactionem pro iniuria interrogata sic acceptauit sciens volensque. O nitto quod ut satisfactione sit vera, & plenus actus iustitiae ex parte homini, nihil est necesse intelligere ex parte Dei, antistrophum (ut sic dicam) actum iustitiae. Nam neque in humanis si eis exhibeat satisfactionem convenientem & plane æqualem, exigitur actus iustitiae in creditore, qui feriari potest omnique actu absinere, circa villam iustitiae oblationem in actu debitoris, ex parte sua ad æqualem facientis, ut supponatur. Quorsum ergo aduersarius opponit quod secula promissione iustitiam fundante ex parte Dei, defutatur ut iustitiae exercitium ex parte hominis, quod facere in vera satisfactione esse agnoscendum?

33. Dua alia sententiae propositæ, nonnulla quoque assumunt quæ merito disperdere debantur. Nam Valquez perperam supponit, supernaturalem satisfactionem Deo pro iniuria à peccatore exhibitam, esse dignam & iustitiae æqualem suæ naturæ, & ex se, quod infra accurate agitabitur, nunc supponatur rejiciendum. Valentia item, male conseruit, Dua non posse non acceptare supernaturalem satisfactionem, tantæ dignitatis quanta est satisfactio, sicut ipsius Christi, sive nostra Christi satisfactionibus nixa. Quamus enim ea dignitas summam acceptabilitatem talis satisfactionis ferat, inde tamen non sequitur, Deum ad illam acceptandam obstringi. Neque enim Deus tenuerit præstare quidquid decet, aut quidquid nobis videatur vel etiam re ipsa est decentius; licet nihil inquam faciat indecens. Videbis quæ in hanc rem profecto in natura. Theol. d. 8. num. 7. 3. & qua latè super dispergauit H. rice 1. p. d. 19. cap. 5. Nec qui contrarium contendit Diaconus Russus id reuera cuincit, ut infra dicam agens de causa eff. Etiam Christi. Liberum itaque est Deo, satisfactionem ex se æqualem, & dignissimam quæ acceptetur repudiare, vel admittere, ad effectum abstensionis iniurie illatae. In quo est latum discriberet, iterum satisfactionem hominis ad Deum, & satisfactionem hominis ad hominem, ut exposui lib. 3. de virtut. a. num. 29. 1.

Christi satisfactio, virisque vera satisfactionis conditionsibus ornata, cum generatibus, tum specialibus.

34. Ex diis, nullo negotio eruitur quod affirmabam de veritate satisfactionis exhibitæ à Christo pro

nobis, ut iniuria per Adamum & eos qui in similitudinem prævaricationis Adæ peccauerant, interrogata, repararetur. Si enim propositas vera & integræ satisfactionis conditions, cum generales, tum satisfactioni supernaturali specialis percuriamus, alisque satisfactioni per Christum exhibita accommodemus, bellissimè in eam quadrabunt: ac proinde factendum est, Christi satisfactionem pro iniuria Deo per Adamum & nos interrogata, fuisse perfectam.

Ac primum conditions cuiusvis vera satisfactionis communes, manifestè locum habent in Christi satisfactione pro nobis quæ conservata fuit liberimis ac opimis actionibus officiata. Adequantibus; ideo enim designatur nomine *emptionis* & *redemptionis*, quæ constat debere fieri per aliquid quod saltem sit æquale, Non item fuit Christi satisfactio alio iustitiae titulo debita: Ex que enim? An ex eo quod gratius esset Deo, ut per Christum redimeremur? An ex titulo gratitudinis Deo debita à Christo? At neuter illorum titulorum fuit Christum alio iustitiae titulo astricatum fuisse satisfacere Deo pro nobis. Non enim prius; quia ut optimè ratiocinatur D. Anselmus lib. 2. eur Deus homo, cap. 19. quamvis creatura nihil à se habeat, sed omnia à Deo participet; tamen accepit à Deo per easdem pleraque licet faciendi & omittendi: ita ut etiam alterum illorum magis placet Deo, tamen non tenetur creatura ex iustitiae debito illud exequi, ut liquet de virginitate ad contingam compata, que acceptior sanè Deo est, & gratior contingit; neque tamen ab homine ex iustitiae debetur, sed ex merito beneplacito. Similiter ergo, [Dominus Iesus, (inquit supra S. Anselmus,) sic accepit à diuina natura quæ alia est ab humana, esse suum quod habebat, ut nihil debet dare, nisi quod volebat.] Ac proinde ut paulò ante praemiserat, non ex debito, id est, non ex titulo iustitiae, alio ab eo quod pascitudo cum Patre contraxit, satisfactionem suam pro nobis obulit. Alter vero titulus qui proponebatur, hoc est titulus gratitudinis, nihil magis incommodat, quam prior nunc exclusus. Nam titulus gratitudinis, non est titulus iustitiae propriæ dictæ, sed luxate tantum & oblique ac (ut vocant) *potentialis*. Vnde quamvis satisfactione Christi fuisse Deo debita titulus gratitudinis, non fuisse tamen debita alio iustitiae titulo: quod ad remouendum obicem veritatis satisfactionis quem nunc remouere intendimus, plane sufficeret. Deinde negandum est, Christum titulus gratitudinis fuisse astricatum ad hanc satisfactionem pro homine oblationem. Poterat enim titulus gratitudinis satisfacere alios, alibi tamen citius exhaustionem, quam gratitudinis ratio non postulat. Quod si hoc debitum agnoscamus in Christo, nihil plane erit pium & sanctum, ad quod non sumus ex hoc titulo altringendi: quia Christus seclusus speciali pacto quo Deo se diuinxit, (quod factum nunc secludimus,) non pluribus titulis obligatur Deo, quam puri homines: quamvis certum sit, titulus obligationis, ei nobisque communes, fuisse respectu Christi intensius perfectiores, v.g. titulus collatæ substantiæ, artius ligatus Christum, quam nos; infinitatè substantiæ diuinæ, & tantam nosq; substantiæ limitationem. S. milititer ratione donorum supernaturalium creatorum, quæ in Christo erant vberima & non ad mensuram, constat Christum fuisse Deo perfectius astricatum, quam nos; qui vix paucis guris cœlestis illius rotis perspergimur. Intensius igitur, tituli obligationum cæderes in Christum perfectiores erant; extensius tamen idem erant, & non plures: atque adeò si nos titulus gratitudinis non tenemur ad opera supererogationis, quantumvis Deo accepta & grata; neque Christus ex eo titulo tenebatur ad satisfaciendum pro nobis. Ac proinde salua manet Christi satisfactionis, ea communis conditio, quod non ex alio iustitiae titulo

timi debere. Sed & postrema communis integræ ac vere satisfactio conditio, non desideratur hoc loco. Quoniam enim Christus exsoluebat quæ non rapuerat, & aliis planè erat ab in qui iniuriam inculcabant, tamen Deus antecedenter ad satisfactioñem, remulsi ea in parte ex summo iure; fuitque contentus satisfactioñem sibi exhibebat alio. Quæ grata creditio cum se habeat præsuppositio ad solutionem, nec instituta satisfactio, nihil eius perfectione auctoritatem incommodeat, ut ipsa est constitutum. Quare si non est, satisfactioñem Christi pro nobis, communibus quibusvis bona satisfactioñis conditionibus, fuisse conquisitam.

35. Sed & propriis dotibus supernaturalis satisfactioñis colluxit, dubitare non licet. Nam actus satisfactorius quo Christus eliciebat, erant perfectissimè & eminentissimè supernaturales, siue sit sermo de actibus Christi incensus, ac dominatio de illa voluntate de qua leximur in capite libri, ut habeatur Psal. 39. & in qua, iuxta Apololum, sancti facit sumus; siue si sermo de actibus Christi extensis; nam hi quoque propter moraliter vnum faciebant cum actibus interius, excedebant ad eundem ordinem, & supernaturaliter poterant. Præterea vero acceptasse Deum actus Christi ut satisfactori essent, & fini nostræ liberatioñis intentient, ex Scripturis didicimus, ut ex Isaia c. 53. verbis illis de Christo: *Si pesuere pro peccato animam suam, ut habeat iemen longum. Et, iniquitates eorum ipse puniunt propter dispersionem et plurimos. Innumeris humidi loca sunt in Scripturis obvia. Nihil itaque eorum quæ specialiter in inpeccaturali satisfactioñe deponeremus, desideramus eum in Christi operibus ad hanc suam nostram dicens: ac proinde vere & perfecte satisfactioñis ratione in hunc fortia.*

Colligatur satisfactioñem Christi, perfectam fuisse, & ex iustitia.

36. Quia vero satisfactio est actus iustitiae, quo iniquitas per iniuriam prædicta inducta abeatur; addendum conquecuerit est, Christum eliciisse actum vero iustitiae communiatrice, & ex ea (satisfactioñe) pro nobis. Deinde iniuriam expiavit. In hoc puncto nonnulli regurgitaverunt. Sed firmatis (per) ius sufficienter, principiis obiis ex quibus sequitur quod nunc proponimus, non est pro longas moras ne clamamus in re (quantum obiecto) ferre per picina. Sanè actus quo quis ins alienum iuratum, nec fundatum in bonis communibus, reparare, vel indeince seruare faciat, est actus iustitiae communiatrice, ut pono ex tractatione de virtutibus, quæ Christus offerente Patri suas actiones & perfections pro nobis, propositam habuit reparationem danti iuris violati, quod est ius alienum, strictum, nec fundatum in bonis communibus. Igitur sic satisfactioñem, elicitum actum vero ac propria dicta iustitiae communiatrice.

Nihil video in hac argumentatione quod labet. Nam maior est ipsam notio actus iustitiae communiatrice. In minore, potest quis ricari nonnihil. Nam sunt qui negant, iniuriam illam & iniquitatem præcessere, quam actu iustitiae expari oportuerit. Ita Torres dicit, de iur. dub. 2, num 6. quæ tentatio in normam propositam planè conciliat. Sed mihi de divino iure summo & perfectissimo, cuiusque violatione per peccatum, nulla potest esse ambiguitas; eamque, si quæ subesse poterat, dicas sufficienter lib. 4. de virtut. n. 352. Apparet enim, quod alij aduersus eam minorem opponuntur, & negant ius cuius reparatio fuit Christus proposita, est ius alienum strictè dictum; quia cum Christus sit Deus, videri potest non operari erga alium, quod tamen est de ratione exercentis actum iustitiae. Præterquam quod cum Christus sit filius naturalis,

etiam in sua humanitate, nec Filius sit alius à Patre, verò videtur alteritas illa ad iustitiam necessaria. Insuper verò cum omnes quidquid sumus, Dei sumus eminentius & pleniùs quam ferant in tua villa nostraria quantumvis strictè dicta; non videtur ferri posse in Deum ex iustitiae affectu, sed ex aliquo superiori, v.g. pietatis: atque adeò neque Christus, erga patrem ex iustitiae affectu operatus fuerit. Sed hæc non infirmant illam minorem. Nam quod attinet ad distinctionem, & ut loquuntur alteritatem quam ista in suo obiecto inuoluit; manifestum est eam & quæ desiderari in obedientia Deo præstata, & in religione, quæ fuit iustitiae partes potentiales; quæ in iustitia præse accepta. Et tamen nemo inquam negavit Christo, obedientiam erga Deum & religionem. Neque ignorat iustitia, eam ob causam negati Christo potest. Nam in ut optimè ratiocinatus est hic in re. Anselmus, fuit in Christo dux naturæ; quarum humana quæ satisfecit, est omnino diuersa à natura diuina, & à terra angustissima Trinitate, cuius ius est reparatum. [Honorius inquit S. Anselmus lib. 2. cur Deus homo, cap. 19. agens de honore Dei quem Christus satis fecerat operando pro nobis,] totus est Trinitatis: quare quoniam idem ipse est Deus Filius I. ei, ad honorem suum ipsum sibi, sicut Patri & Spiritui sancto oblitus, id est humanitatem suam Diuinitatisque, que una eadem trium personarum est. Ut tamen in eadem ipsa veritate manentes, aperiunt loquuntur quid volumus; dicamus sicut vobis habet, quia Filius ipse leipsum Patri oblitus. Hoc namque modo aperte summe dicitur: quia in persona, totus Deus, cui secundum hominem se oblitus intelligitur; & per nomen Patris & Filii, immensa quædam in cordibus audientur. cum Patrem Filius hoc modo postulare pro nobis dicitur, pieas sentitur.

37. Salua igitur Christo est iustitia erga Deum, non obstante Diuinitatem eius; addere etiam non obstante filiationem. Nam filium emancipatum posse erga patrem exercere verum actum iustitiae, monstrauit lib. 4. de virtut. num. 57. Emanciparum autem omnes respectu Patris cœlestis, per libertatem, ut Tertullianus lib. 2. in Marcio, cap. 6. iecit pronunciavit. Ac proinde Christus, qui pro nobis libertime satisfecit, non caruit ex hoc capite, facultate eliciendi actum iustitiae erga Deum. Quod denique omnia nostra, Dei sum iumenta iure, & inadibitatem, non difficitur. Inde tamen non eripitur nobis dominium nostrum in actus nostros liberos, quos proinde Deo subiecte finimur, nono titulo nobis oneroso, de quo postulamus, (quæ Dei benignitas est) cum ipso pacifici, & implentes ex parte nostra contractum, adipiscimus ius propriæ dictum, quod Deus supposita promissione benignè facta, non potest salua iustitia elidere. Sic ergo Christus ex pacto nostro cum Patri, adeptus estius ad præmium de quo pactus erat: nempe ad salutem & liberationem nostram, onerosis satisfactioñibus comparandam. Et quamvis hoc locus haberet, nec capaces essemus. Denique nobis est iustitia obligandi, supposita promissione eius; ac proinde etiam Christus iure illo excederet, Deum sita humanitati ex iustitia obstringendi; Tamen satis in præsenti esset, quod Deus vere potiatur iure perfectissimo commutatio, respectu satisfactioñis ab iis depoicende, à quibus fuerit in iuria violatus, aut acceptande ab alio; pro eis, ut ipso se vadem ac prædam ad satisfaciendum præstante; cuiusmodi sane fuit Christus pro humano genere in Dei iura grata. Hoc enim sufficit, ut affirmemus Christum ex iustitia satisfecisse Deo pro nobis, id Deo exhibentem, quod illi ex iustitia debet, ut quantum erat ex parte iuris, & moriui in quod Christus satisfaciendo collimabat. Quod vero Lessius l. 13. de Diuin. perfect. num. 12. in contrarium obiecit, Christum non ex iustitia, sed ex obedientia mortuum esse, teste Apostolo ad Philipp. 2. imbecillum planè est. Illa quippe

quippe motu, non se excludunt ex eodem actu. Quod si quia apostolus meminit solius obedientia, exclusisset iustitiam; colligere similiter licet, Christum non esse mortuum ex caritate in nos, quod ibi apostolus suscepit ex eo mortuo mortis mentionem nullam fecerit: tametsi alia Scriptura, non finit motuum illud a Christi patientis satisfactionibus & perpetuis exclusi.

An sit dicenda, actus iustitiae rigorosa, lis de vocabis.

38. Elicuit itaque Christus, pro iniuria per nos Deo interrogata satisfactionis, auctum commutativa iustitia: quae an rigorosa sit, est lis de vocabulo. Quidam enim nomine *iustitia rigorosa* designantes iustitiam quae antecedenter ad contractus intionem & explicationem, nullam gratiam importet; negant Christum satisfactionis Deo ex iustitia rigorosa: eò quod tam multa Deus remiserit de iure suo acceptans Christi satisfactionem pro aliis, & quidem factam de bonis, quae innumeris aliis titulis poterat sibi usurpare, veréque Dei erant alio titulo quam exhibitionis liberalis, a Christo eorum Domino facta: quae omnia contendunt pugnare cum iustitia rigore. Vnde ita scilicet, Christum ex iustitia & ad aequalitatem satisfactionis Deo, ut tamen negent satisfactionis ex rigore, ob illas remissiones & gratias, solutioni quidem non intrinsecas, sed tamen antecedentes. His an DD. si recte statuerent notionem iustitiae rigorosa, mentio eam a Christi satisfactione aliena pronunciant; sed cum eo notio voluntaria sit, & gratia confusa, ut satis liquet ex iis quae de iustitia satisfactionis ratione & conditionibus sunt praemissa, affirmandum est cum Albertino Cottol. 1. ex 1. princip. compl. num. 34. iustitiam rigorosam, a iustitia ad aequalitatem non dicere posse; ideoque Christum qui ex iustitia rigorosa satisfactionis. Sanè D. Thomas in 4. d. 15. q. 1. art. 2. ad verè iustam satisfactionem illud vnu postulat, ut quod exhibetur, sit in dominio satisfactionis, quales constat esse respectu Christi actiones eius liberas. Quare de perfecta & vera Christi satisfactione, pro nobis exhibita Deo omnia dubitum est excludenda: vera autem iustitia ratio in eam cadens agnoscenda est, cum Vega. 7. in Trid. cap. 8. & 9. & communis recentioribus, refutante licet Medina q. 1. de Satisfact. & cum suis Scotiis Rada in 3. contron. 1. 3. art. 2. quos de vocabulis potius quam de re ipsa rixari, omnino persuader.

Christus, iustus Salvator, & iustitia ac aquitas nostra.

39. Habemus ergo Christum fuisse Salvatorem iustum, prout de eo a Zacharia prænuntiatur fuerat in hac verba: *Venit iustus, & Salvator.* Sic enim salvauit, ut ait Orig. tract. 4. in Matth. vbi hoc quod est Christum venire iustum & Salvatorem, ait idem esse, quod salvare cum iudicio & iustitia. Idem egregie hom. 5. in Isaiam visione, quod Vulgata editio de Christo habet in concreto, quis vocavit ab oriente iustum, accipit in abstracto, & in hunc modum glossat. [Ait Propheta, Christum viventem iustitiam, & putamus ab apostolo solum dictum esse, quia Christus sit iustitia, & sanctificatio, & redemptio, & sapientia: forte autem & apostolus iustitiam à Propheta, nouit animata esse iustitiam & viventem. Quia est ista iustitia? Vnigenitus Dei. Quia autem non solum ab apostolo oritur est, Christum esse iustitiam, & viventem & substantiem iustitiam; sed inuenies, & à Propheticis sermonibus hoc nobis mysterium exhibitum certum, & à capitulo in quo nunc lectio conqueuit: *Quis enim, (inquit,) iugere fecit ab oriente iustum, & vocavit eam*

ad pedes suos? Vocavit iustitiam. Manifestum est, animata eam esse, si ambulet vocata. Vocavit autem Christum Pater, quo ob nostram salutem ad nos iter faceret, & descendere de celo ad nos: *Nemo enim ascendit in celum, nisi qui de celo descendit Filius homini.* Vocavit eum de oriente; non de isto sensibili, sed de oriente lucis vera. Propter quod scriptum est: *Quis exangere ex oriente fecit iustitiam, & vocavit eam ad pedes suos?* Pater vocavit Filium, imò ut verè dicamus, Deus hominem vocavit iustitiam ad pedes suos, id est, incarnationem filii sui. Ideo & adoramus scabellum pedum illius, iuxta quod scriptum est: *Adorate scabellum eius, qua scutum est.* Cato liquidem Domini honorem Deitatis assumit.]

Similiter S. Gregorius 6. moral. c. 7. censet Christum esse qui nostra aquitas, id est iustitia in abstracto dictus est apud Iobum. [Prophetico (inquit) spiritu repletus in eo quod ait: *Proponit aquitatem contra me & perueniet ad vitium indicium meum*, intueri Redemptoris nostri praesentiam potuit. Ipse enim qui est virtus Patis & sapientia, etiam eius aquitas non inconvenienter accipitur. Vnde scriptum est: *Qui factus est nobis à Deo sapientia, & iustitia, & sanctificatio.* Quam scilicet aquitatem, quia Deus iniquis fugientibus, carnatae ostendendo contraposuit: eos protinus ab iniustitate reuocauit, & humanae genus eo in iudicio antiquum aduersarium vicit, quo aquitatem Dei aduersantem suis itinibus inuenit.] Scitè Zeno Veson. ferm. 5. ad Neophyros, huc accommodat, quod in coeli Zodiaco, Virginem excipit Libra, ut noceamus per Christi ex Virgine aduentum, adiectam esse iustitiam, quam item David ante Christum amulaturam prænuntiarat.

De plusquam perfecta, & offensam nostram supercedente, satisfactione Christi.

40. Proposui secundum monstrandum, Christi pro nobis satisfactionem non modo fuisse veram & perfectam, quod hactenus tradidi, sed etiam plusquam perfectam, & longè abundantioriem ac plenioriem in genere satisfactionis, quam offensa pro qua exhibebatur, plena clerit in genere iniuria. Hic enim & quæ ac in priori puncto, non ago de Christi satisfactione, nisi prout reparante iniuriam atque ad eò prout satisfactionis. Quanquam quod idem excessus interuenierit in satisfactione Christi prout meritoria, supra præmium quod re ipsa obtinuit, perspicuum fiet ex ratione quam dabimus, ut probemus excessum satisfactionis quatenus reparantis offensam, supra offensam quam reparat. Ea quippe ratio, accommodata ad meritoria, ac quæ eam ex cellsum meriti Christi, supra præmium cui consequendum exhibebatur. Nunc igitur monstrandum est, Christi satisfactionem pro nobis fuisse superabundantem, & longè excessisse offensam. In quam rem appendenda est in statu iusta, iniuria Deo per hominem irrogata gravitas, & quantum veritas feret, amplificanda. Tum componendum cum ea erit satisfactionis Christi valor. Sic enim atrocitate vnius collata cum pretio & dignitate alterius, non grauare deprehendemus excessum, in cuius declarationem incumbimus.

Gravitas iniuria in Deum, maxima.

41. Peccasse hominem, iam supposuimus. Peccando item, iniuriam Deo intulisse, iam supra statuimus. Ea iniuria quanta sit, & græ exponi, aut per luctuosos oculos nostros percipi potest. Quis tamen vel ex hoc uno quod peccatum sit Dei iniuria, atrocitatem eius non deprehendat, non modò ob summam & teretiam in gratitudinis labem quam homo Dei opificium tot diuinorum beneficiorum aggeribus yndecumque obseptum,

obcepit, & oppressum contrahit, bonitatem illam infinitam violando, sed etiam omni summam improprietatem hominis iniuriam inferens & illam subeun-
tiam Dei; ut proinde iniuria hominibus illatae vix no-
men iniuria mereantur, prae ijs quæ admittuntur ab
hominibus in Deum. Differit ergo in hac rem S. Chry-
stoforus hom. 1. in ad Philem. *mitio mor.* [Centum
iugiter denarii sunt, quicquid in hoc seculo admittit in
nos paret. Quæ vero in Deum peccavimus, ipse de-
cem milia calentia sunt. Hostis enim peccata, etiam pro,
perfido qualitate *discernit*; Exempli causa: Non
equaliter peccat, qui priuatum, & qui principem in-
iurijs violatoe quod maior offendit sit, quois qui con-
sumulat patitur, principibus ceteris eminet; ac longe
gravior, si est fuit Rex. Atqui iniuria quidem eadem
est; ceterum auger pro dignitate personæ. Quod si
is, qui in Regem iniuriosus est, pro excellencia perso-
na metu intollerabilitate cruciatur; qui in Deum pec-
cat, quanis afficiendus est ponis? Iraque & si eadem
in Deum peccamus quæ in homines, ne sic quidem
vix peccati punitas est: sed tanta est virtusque culpe
differentialis, quantum inter Deum & hominem distat.]
Ex mero vlique hanc iniuriam in Deum prouochit, ut
vulgatioi homines a nobis Deo profert. Sic enim
habet. [Licit terribile nimis sit, paucumque quod
dicimus, necessarij tamen dicendum est, ut animum
nolam concutiat, & magis magisque perterret. Longe
genus magis hominem quam Deum, & metuere, &
honestare conseruare. Quod ita considera: Qui ad-
ulterii scelus admittit, Deum se videre non ambigit,
sed cum sine contemnit: Sin autem aliquis homo vi-
det, libidinis imperii cohibet. Nonne præfert ho-
mines Deo? non impie in Deum est contumeliosus?
At quod multo funestius est, contumeliam istum, illos re-
necet. Nam siquidem ab illis videri se putat, con-
cupiscentie contineat flammam; sìnd non flamma illa, sed
concupiscentia dicenda est. Si enim mulier congregari es-
set, merito ea tanta flamma dicereatur: at nunc infan-
tia, & contumeliam verius dicimus. Viderit igitur homi-
nes, & iniuria desistit: Dei autem patientiam spernit,
logoriam tetemque non curat. Alius autem furor per-
greditur sibi consciens est; & homines quidem falle-
re nesciunt, purgare le criminiibus pergit, ac defensione
sive probabilem faciem adjicit. Deum vero quem fal-
lere negat, non curat, neque honoret, neque rever-
etur. At siquidem iussit Rex alieni abstinere pecunias,
in nobis expone, omnes prompte ac libenter ob-
temperamus: inbet autem Deus aliena non rapere,
ne patemus. Vides, ut homines Deo in honore præ-
femus?] Rosusque post pauca. [Hæc dixerim, non
damus aliquem volens, sed ostendere quam mal-
itia Deo debemus. Si enim cum pari honore homi-
num, Deumque prolequimur, iniuriam facimus Deo;
quando magis cum illi homines in honore perfe-
mos? Quod si ea quoque peccata, quæ in homines
peccatum ipsum, quo in Deum peccamus, mole sua
nos obire?]

Salutans item optimè lib. 6. de prouid. cap. 7. Dei
per nos immanem iniuriam aperit verbi ijs. [Illud
admonem, ne vnum penitus culpa genus quod ad con-
sumulam Dei pertinet, cuiquam lene esse videatur. Si
enim illud est ac præpotenter vitum, nequam ex-
honoriari a quoquam licet, & si quicquam exhonora-
re, decretis legalibus reus existit, & iniuriarum actor
iuste datur: Quanto itaque maiori piaciuli crimen
est, iniuriam quæpiam Dei esse? Semper enim per-
dignitatem iniuriam perferentis, crescit culpa facien-
tis quæ necesse est, quando maior est persona quæ con-
sumulat pacem, tanto maior sit noxa eius quæ facit.
Et hinc est quod legimus in lege, etiam eos quæ viden-
tis contra mandatum facrum levia fecisse, leuissimè

tamen esse punios: ut intelligeremus scilicet, nihil ad
Deum pertinens, leue esse dicendum: quia etiam quod
videbatur exiguum esse culpa, grande hoc faciebat
Divinitatis iniuria.]

42. Fusè quoque & egregiè hoc versat S. Anselmus
lib. 1. cur Deus homo cap. 21. demonstrans, vel mini-
mum peccatum, ex eo quod sit contra Dei voluntati-
tis, esse homini deitandum, etiam si eius peccati ad-
missione, totus mundus & quidquid Deus non est, nec
tantum quidquid nunc est, sed vel si infinites tantus
multiplicaretur, esset certo exercito subducendum. Spe-
ciat quoque ad summam peccati indignitatem perpi-
ciendam, quod addit cap. 22. [Homo in paradiso sine
peccato factus, quasi positus est pro Deo inter Deum
& diabolum, ut vinceret diabolum non consentien-
do suadenti peccatum, ad excusationem & honorem
Dei & confusione diaboli, cum ille infirmior in ter-
ra non peccaret, eodem diabolo suadente, qui fortior
peccauit in celo nullo suadente. Et cum hoc homo
facile posset efficere, nulla vi coactus, sola suavione,
sponte se vinci permisit, ad voluntatem diaboli, &
contra voluntatem & honorem Dei.] Hæc quanta
malignitas est?

Neque vero solus homo in paradiso ita se gesit, sed
quoties peccat. Est enim in omni peccato nostro, pro-
portionalis expressio lapsus Adami, & Eva nostra, id est
patis inferior. Adamum, id est superiorum partem ani-
mi, prolectat & agit in trainam, ut sapè dissit S. Au-
gustinus, & concinnè S. Bernardus lerm. 1. omnium
SS. verbis illis. [Sed quid paramus, fratres, quamplu-
rimi vlique hodie factum illud grauitate dijudicant, &
tamen insipienter imitantur? Indignatur aduersus
Adam, quod obedierit voci vxoris sua plusquam Dei,
& ipsi quotidie Euam fratrem, carnem videlicet audiunt
plusquam Deum. Fratres, si modò præsentem videte-
mus Adam in eo articulo positum, ascendentibus co-
gitationibus in cor eius, coactari inter precem vxori-
& præceptum creatoris, nonne clamaremus aduersus
illum dicentes: Causa tibi miler; vide ne feceris,
seducta es, non acquiscas ei. Ut quid ergo, quoties
apprehendit nos tentatio similis, non persuaderemus si-
milter nobis ipsi?]

Effi infinitam, quæ suadere videantur.

43. Ista est peccata, & ab Adamo & a quoconque
nostrum in similitudinem preuiariacionis Adæ ad-
missi grauitas, sicut magna. Inde non desunt qui pro-
nuncient esse infinitam. Ita Medina q. 1. de laisfact.
Albares 3. p. disp. 3. conclu. 3. & Aegidius Conio. disp.
10. de pœnit. à num. 4. iuncta disp. 2. num. 21. qui id
probat, quia per peccatum (intellige simpliciter di-
ctum, sive mortale,) contrahimus debitum verè infi-
nitum, quod secula remissione, deleri non potest ab-
sque perpeccione pœna infinitæ extensiæ. Malitia au-
tem que absolute meretur pœnam infinitam, verè est
infinita; alioquin non esse proportio inter pœnam &
malitiam. Nec valet quod aliqui respondent, pœnam
illam esse solùm infinitam extensiæ. Hoc inquam non
valet. Reuera enim pœna prædicta, est infinita in ge-
nere pœnae: quia secundum veritatem & prudentium
estimationem, eadem pœna durans per duas horas,
ceteris paribus simpliciter in ratione pœnae est duplo
grauior quam si per vnam dumtaxat horam duraret;
atque adeò si duret per infinitas horas, est infinitè gra-
uior. Non item valet quod dicunt aliqui, quæcumque
tandem pœna infligitur mortali peccato, semper for-
sitan & determinatam. Non inquam valet hæc res-
ponsio. Tamen enim semper pœna finita est, tamen
reliquum pœnae quod iam nunc debetur huic peccato,
& infligendum restat, est infinitum: ut autem malitia
cui pœna rependitur sit infinita, nihil est necesse pœ-

nam repensam forē certo aliquo tempore vel momentū infinitam; sed necesse est talem esse, ut quantacunque sit pena repens, superfis alia rependenda quæ numquam possit esse tota inducta, tametsi totum eius subeundæ debitum, iam sit contractum. Argumentum itaque propositum, videtur à posteriori efficaciter concludere, ex infinitate pœnæ mortali peccato debita, infinitatem malitiae qua fordet. Confirmatur autem eadem malitia infinitas, primò quia culpa quæ nullo supplicio finito potest condigne puniri, est infinita simpliciter malitia. Secundò quia si quis peccata venialia infinita admissit, quibus singulis deberet ut poena vnius hora intenta ut vnum, necesse planè forter interrogari ei pœnam intensiæ infinitam, si intra vnam horam abstergendus esset reatus ex labeculis illis infinitis relictus. Quælibet enim pœna minor, non sufficeret pro infinitis illis peccatis, sed possit exanimari pro finitis. Cum igitur vnum peccatum mortale, non si minus viciuntur quæ infinita venialia, debetur ei pœna infinita: atque adeò etiam malitia eius, intensiæ est infinita. Ratio verò à priori hujus rei, ducitur ex obiecto quod infinitum est, & infinitatem refundit in actum quo violatur. Quo enim altior & sublimior est persona, eo grauior est offensia, ut superius cum D. Chrysostomo ratiocinabamur, traditumque etiam Aristoteles s. Eth. c. 5, & omnino benè Demosthenes orat. contra Midiam, expostulans de alijs sibi ædili ab eo impacta, quam monstrat esse longè atrociora iniuriam, ob munus publicum quo ipse Iesus fungebatur. Si igitur persona violata sit infinita, cuiusmodi sanè est Deus, offensa item erit malitia infinita. Quid quod omni peccato mortali, quantum est ex peccatis malignitate, destruitur Deus, ut S. Bernardus pronunciat: Saltemque negari non potest, peccato quo quis si posset, vellet Deum destruere, obuerstari diuinam destructionem; quæ si ipsa fieret, non posset non esse infinitè mala. Et idem est de peccato Iudeorum, qui que Deus perfererat, hoc est Christum rem infinitè pretiosam, destruxerunt.

Verè tamen, est tantum simpliciter finita.

44. Hæc argumenta ergè persuadent, infinitatem malitiae peccati mortalis, effè simpliciter dictam, & è contrario valida ratiocinatio confirmare videtur, nullius peccati malitiam esse simpliciter infinitam. Sic enim licet argumentari. Nulla sunt principia infinitatis malitiae in quocumque peccato; sive speciemus hominem peccantem, sive Deum in quem peccatur. Nam homo quidem nulla alia adhibet malitiae principia, quæ intellectus considerationem, & impetum actualium voluntatis in obiectum vertit, id est in diuini iuris lesionem. Atqui consideratio intellectus, in peccante est admodum tenuis, & talis, ut prouinciat. Aristoteles omnem peccantem esse ignorantem, nec aliter se habere ad perpendenda quæ expediret eum perpendere, quælibet habebat ebris ad Empedoclis carmina, quæ semel opitus effusit potius quam recitat. Sanè si peccator cognosceret, & mente non executaret, nunquam Dominum glorie ostentui haberet, & iteratò crucifigeret. Vnde tantum abest ut ex hac parte malitia peccati sit infinita, ut potius valde extenuetur. Sicut videmus malitiam peccati quod erga alium admittit actus imbecilla, cum primum in ea subiuget ratio, inde valde attenuari, quod non perfundatur luce circa dignitatem personæ quam violat, & circa indignitatem iniuriam quam operatione illa interrogat. Jam verò impetus voluntatis, & ipse quoque est finitus, siveque in nobis ex imbecillitate & fragilitate derivatur, potius quam ex obfirmata ad malum voluntaria.

te, quod item non patum detrahit de malitia quantitate. Quare liquet, principia qualibet peccati ex parte hominis, idonea esse ad inferendam illi infinitatem malitiae, absolute ac simpliciter dictam.

45. Idem statu de principijs malitiae, ex parte Dei per peccatum violati. Quamvis enim Deus sit infinitus, tamen hoc non sufficit ad impetrarendam actum infinitatem malitiae. Non enim quocies obiectum est infinitum, necesse est refundi infinitatem in actum. Alioquin dicendum esset, quofvis actus nostros bonos in Deum tendentes, contrahere inde bonitatem simpliciter infinitam, quod nemo ausus fingere. Nimis quia obiectum non semper infinitum adæquat in actum, nec tribuit ei infinitatem suam, sed tam dumtaxat impetrat iuxta mensuram qua ab actu attingitur. At ea mensura, finita est, ut & quamvis habitudine actui infinita. E contrario igitur negandam est, actum peccati contrahere infinitatem simpliciter dictam, ex infinitate obiecti lœsi sive Dei. Idque à posteriori ex eo validè confirmatur quod alioquin omnia peccata esset paria. Neque enim vnum infinitum, quæ infinitum, potest esse altero maius aut minus. Item oportet admittere, vnum peccatum contineat malitiam cæterorum omnium, & singulis tantumdem inesse malitiae, quantum omnibus simili: quia ita fert natura infiniti quod ad quantitatem continuam vel quasi continuam qualis ista esset, etiam in infinitate quod multicitudinem, res altera se haberet. Conatur Aegidius hæc infingere, disputatione illa 10. num. 11. dicens, etiam vnum infinitum non possit esse altero maius, quæ infinitum est, quando tamen vnum eorum non est omni modo infinitum, posse quæ finitum est, separari ab altero, v. g. denuo duo corpora absolute infinitè longa, quorum alterum sit duplo latius ac spissius alio, erit quidem utrumque æquè longum, vnum tamen erit multo maius. Sic igitur quamvis vnum peccatum mortale non superet alterum, quod attinet ad diuinæ bonitatis & amicitiae contempnem, quia ea ex parte utrumque est infinitè malum, tamen vnum est altero atrocius, ob maiorem diffontiam cum natura rationali & legi æterna. Hoc effigium facile precluditur. Quia argumentum attendit duo illa peccata mortalia, quæ ex parte sunt infinita: nempe, quæ ex parte Deum violant, & legi æternae aduentantur. Nam ea quoque ex parte, æquales sunt, & tamen ex ea parte habere dicuntur infinitam malitiam: Ergo infinitum quæ infinitum quasi continuè esset altero maius: quod mihi videatur absurdum, & contra ipsam vñum notiōnem, quamvis id admittant recentiores nonnulli, post Eunomium æquè Manetem, impossibilitatis magna, & extrema dementia, damnatos à B. Gregorio Nysseno orat. 1. contra Eunom. cap. 19, & à D. Augustino contra epist. fundat. cap. 10. nec non ab Auctore libri de proprietatibus elementorum, apud Aristotelē, c. 1. Concedunt inquam hæc rechitores, dati posse infinitum utrumque clausum, atque adeò infinitum, finitum, & terminis conclusum, indeque consequenter agnoscunt, infinitum vnum, etiam quæ infinitum, continuè & quod magnitudinem, vel quasi magnitudinem, posse esse maius alio infinito quatenus infinito. Sed nobis fixum est, nouas vocum notiones non communisci, & sensum communem non conuelleret.

46. Possumus præterea argumento non infirmo confirmare, malitiam peccati non esse infinitam ex eo quod actus mortaliter prænus cedat in Dei iniuriam. Nam si ita esset, actus quoque venialiter malus, continetur in se malitiam infinitam, quod ne adversari quidem dicunt. Manifesta tamen videntur esse consecutio, positis principijs quibus nituntur, nempe quod, idcirco mortale peccatum sit infinitè malum, quia

qua tristitia creatura, tantum Dominum offendit. Ac peccatum veniale ab eadem persona admittitur, & contra Deum; & quām sit de re leui, tamen inde aliquatenus crefer indigitas, quod pro te tam despiciabili, Deus vili pendatur ab hominione qui se totum & omnia sua Deo debet, eique pro nihilo, quantum est ex vi depravar voluntatis, & operis a Deo aucti, abrogat rationem finis vitimi. Nec est ad rem quod Alavez 3.p.d.3.num.11. respondet: nemp̄, peccatum veniale non esse contra Deum, sed præter Deum. Hoc nego esse ad rem: verè enim peccatum veniale est contra Deum: non quod dissoluit amicitiam hominis cum Deo, quo sensa aliqui interdum dixerunt hoc peccatum non esse contra Deum, vel certe non esse contra sed præter legem diuinam: sed quod sit vera Dei iniuria ab homine. Cum ergo actus venialis sit malus, tamen iniurias Deo, & contra Deum, non sordet malitia nisi finita, perspicuum videtur, nullum peccati mortalis non esse infinitam, idcirco tandem quia est iniuria in Deum: quod est vnicum pro infinitate fundamentum adiutoriorum.

47. Aliud quodam in rem propositam argumentum quod Scottus adhibet in 4.d. 4.q. 1. *infine*, mihi non placet. Ait enim, non posse peccati malitiam esse infinitam, quandoquidem malitia peccati consistit in auctoritate fine, sicut bonitas actus honesti sita est in deductione ad finem, & conuertione in illum. Tam pote perfectus actus bonus convertit in Deum, quām avertit ab eo actus malus. Atque bonitas actus honesti, finita est, tamen actus Deum respiciat. Ego nego malitia actus prout, est infinita: nisi si absurdè sentimus, malitiam peccati maiorem esse bonitatem quām removet, quā vtrique finita est, vt omnes concident. Video. tamen hoc argumentum infingi posse, dicendo malitiam peccati internam & ex obiecto ducat, non excedere quantitatem bonitatis quām removet; atque adēd esse finitam: Malitiam unum extincit, petitam ex circumstancia personæ lēdantis ac lēsa, aliam quantitatem sortiri, & excessu auctoritione actus prout inficat, propter dignitatem personæ a qua sit auctor, & vilitatem personæ qua auctor, fieri in genere malitia auctoritatem, & quidem in infinitum, cum personarum illarum improprietate infinita; conuersione autem non item. Neque enim si magnitudo offendit crescit pro magnitudine personæ offendit, sequitur satisfactionem aut obsequia eidem personæ exhibita, crescere in ratione satisfactionis pro dignitate personæ exhibentur: sed potius decrescent, accedente perfectiori vilitate personæ a qua exhibentur. Quare anteriores probations quas adhibuimus ad exclusandam infinitatem malitiae peccati, commodiiores videntur.

Enodantur argumenta pro infinitate malitiae peccati.

48. Argumenta in contrarium proposita, facile videntur. Ac primum perpetuitas personarum, aliud referenda est quām in malitia infinitam peccati, ut late prolego in Nat. Theol. d.8. à num. 231. nemp̄, est statum damnati, qui cum sit extra viam, & voluntate non accepit tempus conceditum ut redimeretur debita peccatis supplicia, ea conditione est, ut nihil exhibere vel subire possit quo factum satis abstergere peccatorum cubigini videri debeat. Sicut enim in humanis, cum fixa sunt certa spatia temporis intra quæ pignus recuperetur, si is qui pignus dedit finat eis illud spatium temporis, postea non auditur, nec permittitur repetere quod ante repetere poterat, itemque sicut is qui non perfoluit debitum aliquod, quo tempore nondum interposito Principis interdi-
Theoph. Raynand. Christus,

X 2 fons

sto vigebat usus monete cuiuspiam, si postmodum numerum reiectaneum afferat in solutionem, non dissoluit contracta nomina; Ita qui per tempus constituum, sciens ac volens non credimus quae pro admissione noxis debet, merito in aeternum a redemptione excluditur non quod debitum sit infinitum, sed quod tempus persolandi sit præter lapsum. Atque ita sufficiens eliditur primum argumentum, & prima eius confirmatio. Negamus enim culpam esse, infinita malitia, eo quod puniatur in infinitum; vel eam culpam esse absolutè condignam quae puniatur in infinitum, & talem ut nullo vnguam finito supplicio poterit puniri. Est quippe per accidens, quod isti peccato debeatur nunc pena infinita, ob subiecti conditionem ac statum, cum portuisset in via multo minore pretio quod pro ea culpa debebat exsolvi. Secunda vero confirmatio, qua ducetur; ex maiore malitia vnius peccati mortalis quam infinitiorum venialium quibus pena vel extensio vel intensio infinita deberet: Hæc inquam secunda confirmationis, facile infringitur, dicendo personam peccato mortali debitam esse ordinis superioris quam personam debitam peccato veniali. Hæc enim est sola persona sensus. Illa vero integratur ex persona sensus, simul ac persona divina supernaturali. Quām ergo calculatio proposita, habitura esset locum, si sola persona sensus debetur peccato mortali, æquæ ac sola debetur peccato veniali; tamen quia tota persona peccato mortali debita, est ordinis superioris, merito (quām finita) exæquaret condignitatem peccati, si status subiecti, cuiusque conditio id feret. Sicut Angelus unus perfectione sua superioris ordinis, finita & determinata, exæquaret perfectiones modulo finitas, multitudine infinitas, si totidem essent in superiori ordine, rerum scilicet corporarum.

49. Altetum principale argumentum pro malitia peccati infinitate propositum, ex clementio offendit, & offendit nobilitate, diversimode a varijs diluitur. Non incommodè Becaous 1. 2. tract. 2. cap. 2. q. 6. falsus argumentum illud à proportione personæ offendit & offendit, valere quandiu agitur de personis creatis, & sitis intra eundem ordinem; tamen negat valere, si fiat transitus ad Deum, qui est persona diuersi ordinis. Sicut sius littera non valeret hæc illatio; Eo perfectior est amor quo obiectum est perfectius; Igitur si obiectum sit perfectissimum, amor in illud directus erit perfectissimus, vel etiam infinitè perfectus, si obiectum sit infinitè perfectum. Eucælio enim illa actus ad sublimiorem ordinem, non reddit illum infinitè perfectum, sed tantum perfectorem actibus omnibus in obiecta despiciatiora tendentibus, si cetera sint paria; & perfectionem ex obiecto ductam, affectetur pat mensura perfectionis ex alijs fontibus vnde bonitas in actum derivatur. Similiter ergo quāmois ex proportione proposita inter personam offendit & offendit, Deum scilicet & creaturam rationalem; rectè colligatur offendit esse maximam in genere offendit, ac talem ut nequeat dari genus offendit ex obiecto atrociori: tamen non sequitur, eam offendit esse infinitam. Sic autor prædictus, nec incommodè. Commodius tamen, saltemque magis perspicue, responsu videtur, si dicamus, offendit semper esse auctiorem quo magis crescit persona lēsa, & vilescit offendens; dummodo clementum illud & vilitas, spectetur non nude in personis prout se habent à parte rei, sed prout subiungunt cognitioni & estimationi malo operantis: & idcirco quām offendit semper fidelitas semper sit finita, potest tamen semper auctior evadere, quia in offendente potest semper crescere notitia dignitatis per-

sona offensa, & vilitatis quā persona offendens iacet. At sicut cognitio dignitatis illius & vilitatis, nunquam est infinita, ita neque malitia detinenda in actu ex obiectis prædictis, non prout in se sunt, sed prout obiectum operanti, eiisque affectum terminant. Non enim potest malitia crescere, nisi prout crescant eius principia, prout sunt principia.

50. Postremum argumentum pro infinitate malitiae peccati mortalis, partim ducebatur ex malititate cuiuslibet peccati mortalis, quia est destruccióne Dei interpretativa; partim ex quibuslibet specialibus peccatis mortalibus quibus Deus plusquam interpretatiū obiectur detinendus. Sed neque hoc argumentum haberi debet validum. Nam destruccióne Dei interpretativa, non est vera Dei destruccióne, unde non potest actu cui implantatur virulentiam infinitam afferte. Apparentius est argumentum ductum ē peccatis illis specialibus, quibus Deus obiectur ut destruendus; v. g. quo quis efficaciter vellet Deum destruere, si posset: vbi effectus intentus, est infinita malus igitur & intentio in illud tendens videtur esse infinita mala. Respondet Præpositus 3. p. q. 1. num. 12. voluntatem illam esse inefficacem, cum sit de re planè impossibili; ut autem volitus sortiatur ab opere externo tantum vel tantam malitiam tamquam volitus efficax, necesse est opus illud, quantum est ex sua natura, esse possibile; alioquin voluntas non erit efficax, neque potest haurire virulentiam obiecti prout efficaciter & re ipsa exequendi. In re autem presenti, solum opus prout re ipsa exequendum, posset infinitam malitiam actu conchtere. Hac responsio non videtur exhaustire difficultatem, quia voluntas de effectu planè impossibili potest esse efficax quantum est ex parte operantis: quia scilicet quantum est ex se, adhuc omne illud quod requireretur ad executionem effectus, nisi ipse esset impossibilis. Et ita accidit in re nostra. Non ergo appetit, quare malitia in actu non exurgat infinita, cum obiectum efficaciter expetitum, quantum est ex parte operantis, sit infinita malum. Respondeo igitur, idcirco ab eo obiecto, tametsi efficaciter expetito, non derivatur in actu maliciam infinitam, quia ve supra dixi, mensura qua per actum nostrum attigitur, finita est, cum sit commensura notitia intellexus, præsentantis obiectum sub modulo finito: & impetu voluntatis per eam notitiam directo. Quia eadem ratione philosophor, de finitate numerica malitiae, in eo actu quo quis vellet occidere infinitos homines; & de finitate bonitatis, in eo actu quo quis vellet bene infinitis hominibus. Quia enim infinita illa obiecta, non nisi confusa attinguntur, ac prout substantia intellexui, atque adeo voluntati operantis, occurunt aliter quam ut infinita; non conferunt actu moralitatem nisi finitam, ut bene statutum Palacius in 2. d. 3. 8. disp. 1. concl. in fine: melius quam alii alter philosophantes apud Salam tra. 1. 3. d. 5. l. 6. Alterum speciale peccatum, ex quo ducebatur argumentum ad probandum infinitatem malitiae peccati mortalis, erat, occisio Christi per Iudeos. Destruccióne enim est ex peccato Christus, qui res erat infiniti pretij. Sed negandum est, per necem Christi per Iudeos illatam, destruccióne esse quicquam infinitum dignum. Persona enim divina salva fuit. Item vñiones hypotheticae partim humanitatis, superstites fuerunt. Tamquam ergo dissoluta est vñio physica inter materiam & formam Christi, qua Iudeis ciuii violatoribus, non obuerbarunt nisi absoluē & secundum suam præcisē naturam, quo pacto non erat pretij infiniti; prout autem dignificabatur a Verbo, non obiectebat nisi finitam, Iudeis enim violentibus.

51. Hæc quæ contra infinitatem malitiae peccati disputatione sunt, nemini debent ad peccandum animos facere, Tamen enim peccatum non est malitia simpliciter infinita, tamen est immanis omnino atrocitas, & malitia secundum quid infinita; non præcisè ex eo quod attingat Deum, ut philosophatus P. eus q. 2. apol. (sic enim ē contrario, actus boni efficit infinita boni secundum quid, contra communem estimationem ac sensum;) sed quod ob excessum Dei supra hominem, tanta sit offensio in peccato abdita sedis, ut nullus partis hominis bonis actibus exequari vel compensari possit, quod est habere infinitatem quandam in ratione offensæ, ut recte statuunt Lessius lib. 13. de Diuin. perf. num. 187. & Suarez lib. 7. de gratia cap. 14. num. 66. Infinitatem vero malitiae simpliciter dictam, recte peccato abrogant, Suarez 3. p. d. 4. l. 7. Vaquez ibid. disp. 2. cap. 2. Raguza d. l. p. 3. à §. 3. Albertinus 1. princip. compl. coll. 1. 8. dub. 1. Præpositus q. 1. à num. 8. & innumeris quos illi proferunt, ac alij ijsdem posteriores.

Colligitur peccati malitiam excedi à Christi satisfactione, quippe simpliciter infiniti valoris.

52. Ex his præclarè fieri progressio potest, ad id quod intendebamus. Nempe ad probandum, satisfactionem Christi pro iniuria per nos illata Deo, fuisse plusquam perfectam, & super excedentem. Monstratum namque est, eam injuriam esse malitia simpliciter finita, & determinata, nec fuisse infinitam nisi secundum quid & respectu tantum, ac comparatiuē ad vires humanas reparatrices, que eo nequeunt corrigi. Atqui satisfactione Christi fuit simpliciter infinita; Ergo non sicut delictum, ita & donum; Ergo copiosa apud Deum & superabundans est, redemptio pro nobis Deo exhibita. Sola minor probanda restat. Eam vero facile euincemus, si probaverimus opera Christi satisfactionis, fuisse valoris infiniti. Quod cum constet peculare esse Christi operibus, eo ipso constare potest, non esse hic nobis sermonem de eo valore operum Christi qui ex obiectis derivatur. Is enim est aperte finitus, & nostis quae operibus communis; tamen non nisi finita dignitate resplendeant. Est itaque sermo, de valore illo operum qui ex persona operantis dignitate afforditur, ut recte distinxit Gabriel in 3. d. 19. q. vñica litera B. inq. tamen negam, hunc valorem in Christi operibus fuisse simpliciter infinitum. Id autem ab eo male statui, probandum est: nec potest melius ostendti, quam aperiendo eiusdem valoris veram radicem, quod mox præstabo, ybi disculpero cuiusmodi sit hic valor; hoc est, intrinsecus operibus, an extrinsecus; & an ens reale, aut ens rationis; vel morale, vel extrinsecus denominatio. Totidem enim sunt, de hoc valore, & eius natura sententia.

Num valor ille dicendum internus.
& quid sit.

53. Veterum sanè Scholasticorum nonnulli in 3. d. 19. & 20. quibus adhæsit Medina q. 1. de satisfactione censuerunt, valorem operum Christi non fuisse illis internus, sed sola extrinsecus Dei acceptatione constituisse. Sed hoc repudiat meritè D. Thomas. 3. p. q. 1. art. 2. ad 2. (& ibidem Caiet. ac Bartolomeus Medina,) itemque q. 48. art. 2. ino in Francisco Stancaro id tamquam suspicuum & morbosum notat Bellarm. l. 1. de Christo c. 2. Estque planè ea sententia abhortens à sensu Patrum qui sapienti numero cōsiderant, satisfactionē que Deo pro offensis humanis offerri debuit, exhibendum fuisse à persona qua Deus simul & homo esset, ut diabolus non poterat sed iustitia vinceretur. Atqui si Christi operibus non inextitisset valor suus in actu primo,

mo, sed eum extrinsecus ex divina acceptione traxissent; redemptio nostra & Sacrae subiectio, non fuissent opus utilitatis, sed potentiae: nec opus fuisset incarnationis Verbum, quia exinde acceptari potuissent opera hominis proprii. Fuit igitur valor operum Christi, interius ipsis operibus. Accedit ratio; nam seclusa quinque extrinsecus acceptatione Dei, verissimum est, operi Christi fuisse dignissima, quibus in premium ostenderetur a Deo salus nostra. Ea porro dignitas erat Christi operibus interna, non ad eum modum quo bonitas dicitur ex obiecto, appellata interna actui; sed quia affectus sui modo ipsa opera, nec erat honestamentum illis extrinsecus adiacens non inexistens; sed et ad modum formae intrinsecæ, tametsi oriunda a principio extrinsecis, in opus illud influente, nec ei extrans, sed per modum cause adiuncto. Hec enim dignitas infinita operum Christi quam stabiliter intendimus, includit quidem vel praefuppone, bonitatem modum a causis actui interioris dictam; nempe ab obiecto: ipsa tamen derivatur ex conditione personæ operantis, quia cum sit causa extrinsecæ, inde factum abiquid est, ut hec quoque bonitas extrinsecæ dicatur: non tamen in eo sensu quem nunc recipimus; quia sollicet idem sit quod dignitas imputatur, quam accipio extrinsecæ, operi ex nullis suis causis eam aucto confiteo poteat. Itaque tantum dicta est bonitas extrinsecæ, quia a vero quidem operis principio, sed extrinsecæ dimanatur: unde absolute loquendo, & ad comedorem leunctionem ab imputatitate illa dignitas, dicitur interna dignitas.

4. Constat porro ex dictis potest, sine hic valor rationis, an extrinsecæ denominatio. Estens rationis, affirmat Vasquez 1.2. d 95. n. 49. Alij dicunt esse ens morale, an quod imaginem veluti ipsam Christi operibus; eo modo quo valor moneta, concepitur ut adhærens moneta & ratio sacramentum rebus sensibilibus. Ita multi recentiorum, scilicet accepta ex simili quadam Suariss opinione tensione signi & Sacramenti, quam negat esse, vel esse reale, vel ens rationis; sed vult esse ens morale, conseqentis deputationem, & per eam rebus deputatis illud. Ita ille 1.3. p. d. 1. l. 3. Alij verò valorem operum Christi de quo agimus, aitne esse extrinsecam denominacionem a divino supposito. Ita Albertinus Coroll. 18. ex 1. princ. compl. num. 48. Omisso placita Raguse 3. p. d. 1. 5. affirmantes, hunc valorem operum Christi esse ipsam personalem Verbi dignitatem; quod est confundere fundamentum & confundere dignitatem operum Christi, cum eorumdem dignitate: cum tamen fundamentum illud sit actus bus extremi, non item dignitas de qua agimus. Perinde item est, ad eum modum philosophari, ac si quis diceret valorem monetae esse legem principis premium suorum: quod lignet fore falso assertum; cum hec sit quidem origo & radix valoris, non tamen ipse moneta valor. Hoc igitur placito dimisso, cætera ut faciente rei cienda sunt, quamvis in bono sensu vera sint, & admodum tenda. Quis enim rem ad viuum referendo, & verba ve sonant accipendo, sine risu audit, valorem operum Christi esse ens rationis? sic satis efficiat esse, nemine cogitante: & quod nemini Christum amanti acceptum esse poterit, litrum pro nobis Deo exhibitem, estens ens fictitium, formaliter & sub ratione pretij: quod est planè depreciae rem ad eum, & super quasvis estimationes nostras baratam. Ob eadem causas, non potest hic valor cæteri ens morale, quod cum non sit nemine cogitato, sed tantum esse fingatur, nihil aliud esse posse quam ens rationis. Tandem neque potest valor ille dici esse extrinsecæ denominatio, iuxta receptam apud plures notionem denominacionis extrinsecæ, pro forma adiectitia quia ex coextentia formæ obiecti-

Thib. Reynaud. Christus.

ut denominantis adueniat: quod pacto esse dextrum, in columna dicitur esse denominatio extrinsecæ a positione quam habet respectu hominis: ita ut ex brachio humano vel manu, intelligenti affingi columnæ quedam formæ, quæ utique fictitia est, ac proinde etiam ens rationis.

Liquet igitur, placita proposita de quidditate valoris operum Christi, admitti non posse prout sonant. Mibi tamen dubium non est, quin tempora recidant eodem omnia, & veritatem facient. Quod enim passim ob imperfectum nostrum concependi modum, contingat actui eius valor apprehenditur, affingi a nobis ens rationis, ut alibi sepe in simili facimus, v.g. in re que deputatur in signum, in fabrica universali in deo ratione Iudicem, Magistrum, Doctorem & inde factum est, ut ab adiunctione illa, nec placere necessariò facta, nec tenera ad rem pertinente, hic valor ei ratione dicitur aliquando sit ens rationis. Et quia non est ens rationis qualecunque, sed concordans effectum moralè, denominatus est ab alijs ens morale. Tandemque datus etiam est, extrinsecæ denominatio, designando his vocibus ipsammet entitatem denominatam, prout connotat formam aliquam sibi extrinsecam, a qua talis aut talis denominatur. Quæ nō est extrinsecæ denominationis, non pugnat cum vera realitate huius valoris, actibus Christi intrinsecæ. Nihil quippe est præter ipsos actus ex obiecto bonos, prout prodibant ab homine qui simul Deus erat; ubi nihil est non reale. & intrinsecum actibus: ac proinde valor operum Christi, agnoscendus est intrinsecus ipsis, atque realis.

Radix eiusdem valoris, respectus aliquis satisfactionis ad diuinum personam.

55. His ita constitutis, inquirenda sequitur, (ut proponueram,) radix est qua hic valor in Christi operibus progerminat. Constat porro eam statui non posse in aliqua purè creata perfectione; sic enim pura creatura posuit sit ea perfectione exornari, & satisfacere prout nobis: quod possibile fuisti, negant Patres. Eoque nomine Bellarminus lib. 5 de Christo qui est de mediatore cap. 2. ex multis Scripturis & Patribus refellit Franciscum Stancarum, cui visum est, satisfactionem Christi prout nobis, eiisque valorem a sola humanitate manasse; supposito divino nullatenus, ac ne per modum quidem principij quod, interueniente ad satisfaciendum; sed tantum aiebat diuinum suppositum interueniente ad roborandam naturam, ut posset pati. Hoc Bellarminus ostendit, cum veritate Catholica, & sensu Patrum, ac Scripturarum oraculis non coherere. Ut quid enim copulari oportuit humanitati diuinam personam, si sola humanitas satisfactiones nostras elicuit; Diuinitate eiusque suppositalitate, non nisi per modum sustentantis ad patientem interueniente, quo pacto absque unione interuenire poterat? Omnino itaque persona diuina, habuit se in hoc negotio ad modum principij aliquomodo: sicut conculit actibus Christi infinitam dignitatem, quam nullæ purè creatae perfectiones Christi, confere poterant: Inter has tamen patet crearas Christi perfectiones, non recensio unionem hypostaticam, tametsi est ens purè creatum: quia cum sit essentia liter nexus diuinæ Personæ cum humanitate, & illius veluti via ad humanitatem, non numeratur ut aliquid a diuina Persona seuum est. Sicut causitates, non faciunt numerum cum causis quatuor sunt inflexus, etiam si distinctione aliqua a parte rei inter causam & causalitatem intercedat. Illa igitur Christi perfectio a deriuatur valor operum de quo agimus, necesse

X 3 56

Se est ut assignetur ex parte personæ diuinæ, ex Verbi personalitate & Deitate constituta, ac per unione hypostaticam vinculata nostro nihilo; illi, inquam, substantia humana, cuius ferus sunt actiones de quibus agimus.

Cum autem necesse sit, valorem operum Christi deriuari ex respectu aliquo eorum ad predictam increatam Christi perfectionem; isque respectus possit multiplex assignari; videndum est cuinam pars sit adscribere radicem quam inquirimus. Primus respectus operum humanitatis Christi ad Verbum humanitatis illi coniunctum, esse potest in ratione obiecti. Saltem enim plerique actus Christi Domini respiciebant diuinam personam, tanquam obiectum in quo collimabant. Secundus esse potest in ratione principij effectu. Nam Verbum, si minus ratione suppositalitatis, at saltem ratione Deitatis, cum humanitate coefficiente actus Christi. Tertius respectus esse potest, ad suppositalitatem diuinam tanquam ad terminum substantiam naturæ à qua immediatè profluebant Christi opera. Quartus denique respectus esse potest, tanquam ad formam extrinsecam, immediatè quidem humanitatis, sed tamen suo quoque modo actibus eius aduenientem, eosque veluti perfundentem. Totidem ergo assignati possunt sententia de radice valoris in Christi actus à diuina persona deriuati.

Non in ratione obiecti, aut principij pure effectu.

56. Verum prima & secunda sententia, procul abeganda sunt. Ac primùm prima, que petit hanc radicem ex persona diuina, tanquam ex obiecto, manifestè vna est quoad plerique Christi actiones tendentes in alius obiectum quam in Verbi personam. Sed neque satisfaci pro illis Christi actionibus, quæ proximè & immediatè tendebant in diuinam Verbi personam. Nam ut sapè superius tacitum est, hic non agimus nisi de illo valore qui infinitus esse potest, & diuina & causa actus extrinseca, cuiusmodi non est obiectum, quod cum circumstantijs est mensura valoris interni, seu potius moralis bonitatis actuum. Itaque opera plerique nostra, quæ in Deum tendunt immediatè tanquam in obiectum, ut adoratio; hauriunt quidem ab obiecto illo suo bonitatem eximiam, non tamen valorem infinitum, qualis est is cuius nū radicem in Christi operibus venatur. Similiterque oblatio, qua Deipara, vel Sanctus Simeon, Christum Patrem exhibuerunt, etiam si habuit pro obiecto diuinam personam, & infiniti precij, non sicut tamen infinitè digna, sed tantum sicut finiti valoris. Nimis quia res oblate, & quodcumque obiectum, non communicat totam dignitatem suam actioni à qua attingitur, sed tantum promœsura effectus boni quo attingitur ab operante; quia sub alia vltiore sua perfectione secundum quam effectus operantis non est obiecto commensus, obiectum censeri non iniuria potest munere obiecti non fungi; cum sub ea ratione non attingatur formaliter, sed tantum quod paucos quasi gradus diligibilitatis obiectus, gradibus operationis commensos. Esto, materialiter qua est simplex entitas, necesse sic attingi totum. Illa item sententia quæ radicem valoris Christi operum petit ex persona nude prout operante physice, admitti non potest, præsternit in sensu in quo à quibuldam videtur accipi; nempè ita ut suppositalitas Verbi, actiones Christi sit operata. In veriore namque sententia philosophica, suppositalitas non est actua, sed est meritus terminus ac veluti lembus naturæ; ideoque vulgare effatum Aristotelii falsò affectum, actiones sunt suppositorum, passim ita exponitur, ut sensus sit actiones non esse suppositorum electu, sed denominatio tantum, ut rectè monuit Durandus in 3. d. 2. q. 2. num. 8. & 9. & fusè Suares d. 34. Metaph. 5. l. 7. à num. 10. Hanc ob-

causam, actiones externe Dai, quia non à suppositalitate sed à natura efficiuntur, sunt toti Trinitati communes, quannis quia suppositalitas exigitur ad rei constitutionem, præsque est rem esse in se completa, quam extra se aliquid efficiere, verissimum sit, suppositalitatem non se habere merè per accidens ad actionem à nature profluentem, sed se habere vt conditionem prærequisitam; quod non sufficit, vt intelligamus advenisse operibus Christi dignitatem infinitam: alioquin sequeretur omnes Dei actiones externas, v.g. productionem musæ à Deo manantem, esse dignitatis infinitæ, quod est absurdum. Nemo enim productionem illam musæ, contulerit quoad valorem cum minima actione Christi Domini. Alia ergo connexio supposita diuina, & operum humanitatis Christi, affiganda est quā pure effectu, ut ei radicem tantæ dignitatis, quantam Christi opera obtinent, adscribam.

Sed in ratione moraliter informantis actiones Christi ac perfundentis diuino unguine.

57. Postrema duæ sententia propositæ, conflande sunt in vnam, qua vera radix valoris quam querimus continetur. Cum enim dicitur, diuinam Verbi suppositalitatem dignificare actus Christi, eò quod sit substantialis terminus humanitatis assumptæ; non est sensus, quod diuina suppositalitas præcisè quæ talis, & absque vlo nexo cum operibus humanitatis, dignificet eas: Id enim falsum esset; nam si nullo modo cum eis connectitur, est illis planè extranea, atque adeo non potest eis conciliare dignitatem. Sensus igitur est, Verbi diuinæ suppositalitatem, informata aliquo modo (atmetu extrinsecè tantum,) operationes humanitatis Christi, & secundum estimationem prudentem conferre illis pretium longè maximum, supra quā ex principijs eorum intrinsecis dimanaret. Et quanvis diuina Verbi suppositalitas quæ talis, ac prout potest quo, quomodo præcindì ad Deitatem, non sit infinita, nisi in certo genere, quod rectè contra aliquos id quoque negantes, statut Suares l. 3. de Trinit. cap. 12. n. 7. Tamen & ea infinitas in ratione personæ, quantumvis sola esset, sufficiens esse posset ad fundandam radicem valoris quam querimus, & infinitas simpliciter, quæ circa controvèrsiam est in Deitate personis diuinis identificata, idem citra omne ambiguum præstat sufficiens. Impossibile quippe est, humanitatem iungi hypostaticè Verbo, quin eo ipso materialiter & identice inseparabilem Deitatem & ab ea efficiat quicquid humanitati inest, diuino illo balsamo, cuiusque redolentissima fragranzia, ad omnia humanitati inexistencia se diffundente. Vnde quia actiones Christi immanentes, inherebant naturæ humanae iunctæ cum Verbo, merito censabantur Diuinitate imbutæ & quasi perfusæ, moraliter rem estimando; indeque trahebant dignitatem infinitam: quæ per redundantiam quandam ob moralem nexionem, vel potius identitatem internarum & externarum actionum ciuidem suppositi, refundebatur & quasi exundabat in actus externos & imperatos, bonos moraliter, qui soli bonitatis huius extrinsecæ ac dignificationis capaces sunt. Illustrare id possumus, exemplo actionum viri iusti sanctitatis creatæ colludentis. Sicut enim actio supernaturalis, quæ in peccatore non esset meritoria, in homine iusto, propter conditionem personæ eiusque sanctitatem est meritoria; non quidem ob physicum inflatum sanctitatis creatæ in eam actionem, sed quia actiones hominis moraliter bona, secundum prudentem estimationem perfunduntur eius sanctitate, & illius fragranzia imbuntur; Ita actiones Christi Domini trahebant à sanctitate increata adiuncta humanitati, cui inherebant, valorem & dignificationem, quatenus quodam

dammodo efficiebantur per diuinam suppositalitatem, & redolebant ex adiunctione ad eam.

Ad ipsam portionem porrò illam, canē accipias de yniōne physica ad Vt. bi hypostatū, que impossibilis est, actiones enim cum sint accidentia, sunt incapaces yniōnis suppositalis, ut optimè obseruauit S. Damasc. 3. fidei cap. 14. sub finem, refellens yniōnem hypostatū canē voluntate increata; itemque voluntatis creatae cum diuina. Accipienda ergo ex ea quam dixi adiunctione, de yniōne secundū præsentem estimationem. Verē enim actio manans à nostra humana diuinitus suppositata, & eidem inherens, coniungitur moraliter supposito diuino ac Dei Verbo Dei identificata; estque aliquid non humanitatis tantum quā afficit, sed & Verbi: vnde non potest non redolēre Verbi fragrantiam, indeque ylorem & dignitatem haurire.

Neque tamen omnes Christi actiones dictæ Theandrice, iuxta Patres.

38. Sunt quibus videatur id significasse S. Dionysius ep̄. 4. que est ad Caium, vbi Christum Deum & hominem, suprā hominem quā hominis sunt gessisse afflātū; & neque diuina vt Deum, neque humana vt hominem perficere, sed eliciuntē nouam quandam, ac multatam ex Diuinitate & humanitate permittant operationem quem S. Damascenus allegato loco D. Dionysij 3. fidei cap. 19. passimque Græci Partes, videntur Theandricas. Reuera tamen S. Dionysius & Græci Partes prædicti, alio spectarunt cum Christi operationes vocant Theandricas. Neque enim omnes Christi operationes (tamen ita prima fronte velle videtur S. Cyrilus l. de S. Trinit. cap. 19.) theandricas nominant, tamen omnes Christi operationes morales, ex yngine fragrantissimo quoniam est Christi Domini humanitas, perfundantur. Appellant ergo operationes theandricas, illas quā ita exercebantur per humanitatem, vt tamen aliquid in eis miserari, exhibens interuenientem Dei manum atque potentiam. Non habeo quomodo mēlior, & aptius id explicem, quām ylvera proferam quorundam Partium id versantim.

Ascalon Sinaia cap. 1. ad 17. [Theandricam, hoc est, Deo hominique consonam, operationem illam nominamus; quæ communione naturæ diuina & humana coniungenter, à Christo patrata est; qualis erat ceci per lucum curatio; & excitatio filia Archisynagogi, attata sacra manu Christi peracta; benedictio paup. ludi fanatio interventu digit; resuscitatio Lazari; ministerio vocis; sanguinis fluxus ex mortuo corpore, latere percutio; ambulatio supra mare; & communicatio Sancti Spiritus per insufflationem in discipulos.]

39. Sophronius in epistola ad Sergium Constantiopolitanum, quæ referuntur in 6. Sinozo act. 11. persatis se in duplice Christi natura, vnam subsistentiam, & plures ylvis Christi operationes agnoscere, addit de operationibus. [Omnes eius & voces & operationes credimus, sicut quādam sint Deo decibiles, quādam verō ita rursus humanæ, quādam verō medium quendam ordinis obtineant, tanquam habentes in hoc, ipso Deo dignum quid & humanum. Huius verō adserit, non esse virtutem etiam illam, qua dicitur noua & Dei virtus operatio, non vnam existentem, sed diversi generis ac differentem, quam ex Areopago à Paulo egredio dominus caput, Deo vocatus, asseruit Dionysius, vpo Deo decibile in hoc ipso & humanum habentem, perque alacrem atque compositum ~~ad~~ proprie~~ad~~ dictionem vnius cuiusque substantie atque nature, vnamquamque perfectè significantem operationem.]

Insigniter Damasc. orat. quoniam ad imaginem Dei facti sumus, in fine, allegato D. Dionysio, & pul-

chra similitudine expoīto. [Vt rāque in Christo natura cum vtriusque communione, ea & volebat & agebat omnia, quæ propria ei erant, cum humana eius tum voluntas, tum agendi vis diuino ipsius imperio, & actioni ministram se præberet. Ut enim per eū corporis actionem & functionem, diuina eiuldem actio munere fungebatur (tenuit enim manu puerla manū, eique dixit puerla surge, & tactu à Verbo diuina vis agendi puerla vitam restituit.) Sic humana opus voluntate diuina eius voluntas agebat. Cū enim voluit, diuinitus miraculō operatus est: & cum humana voluntate voluit, manū portexit, & dixit, surge. Atque vt uno verbo finiam, omnia que humana voluntate voluit, & egit, mundo fuerunt salutaria. Neque enim qua ex parte Deus erat, ea qua Deum attingebant, operabatur: quippe cum nō solius Dei tactu, aut manuum dilatatione miracula ederet, nec quā homo erat, res qua ad homines pertinebant gerebat: Non enim solius hominis supplicia salutem mundo attulerunt; sed cum Deus esset, homo factus est, nouamque quandam & inauditam rem Dei & viri communem edidit: diuīnam quidem, sed quæ humanae operaretur: humana, sed quæ diuina ministraret, atque pareret; quæque Diuinitatis sibi coniunctæ signa præ se feret. Ut enim ignis & ferri diversa sunt munera, & actiones; Neque enim ignis fecat, sed incendit & illuminat, ex vi agendi quam ex natura attribuit: & rarus ferrum non incendit, sed lecat, & nigrum est: cum autem ea coniuncta & copulata fuerint, coniunctæ iam non distinctæ, suum munus vtrumque exequitur. Simil enim & seccio & incendium existit, ferro ignis cum intendit, tum illuminat, cum interim non vna sit naturalis vis agendi, sed duæ, vna ignis, quæ vir: altera, quam ferro natura dedit, diuidendi, & vtriusque sua est afflātio: eius, quæ ignis prædictus est, incendium: eius quæ ferro data est, diuisio. Quin etiam & ea quæ ad vrendum pertinet, diuidere, & ea quæ ad secundum valet, incendere potest:) Sic in Domino nostro Iesu Christo, vtrāque natura, ea quæ ad se propriè pertinent, altera adiutrice & socia exequitur, cum interē nec vna dñe sint, nec duarum sit vna effectio, & officium; sed humanae eius naturæ sua sponte obedire & seruire diuīno imperio & voluntati, suaque voluntate manū portigere, & puellam tangere, iussu & imperio Diuinitatis, quæ puellam tactu excitabat. Ita humanae actionis finis in libera manus dilatione, & tactu positus erat, diuinae autem in puellæ exitatione. Quo circa non dixit magnus Dionysius, vnam Dei hominique actionem, sed absolute nouam & inusitatam Vt rāque enim numerum expressit his verbis, sed modum inusitatū.]

60. Tandem egregie plāne S. Cyrilus l. de S. Trinit. cap. 18. & 19. verbis illis. [Duæ itaque in Christo voluntates sunt. Vult autem etiam secundum vitamque voluntatem, & agit secundum vitramque actionem, vnam idemque Deus homo: non seorsim in Deum, & in hominem seorsim diuisus, sed vnam citra partitionem existens, idem Deus & homo, seu quod idem dīctu est, Deus & vir. Qua de causa quā Theandricam, hoc est, à Deo & homine simul proficiētatem actionem dixit, confusione naturalibus actionibus non induxit; sed eatum summam & arctissimam vniōnem, quodque humana actio Deificata sit, ostendit. Quemadmodum enim in Christo per vniōnem humana natura Deificata est; sic sanè etiam voluntas & actio iuxta, Deificata est. Quapropter etiam ipso prodigia edente, cum diuini actibus humani coniungebantur, & ex humanis actibus, sermonis pūa & tactus aliorumque huiusmodi, diuina signa procedebant. Quemadmodum ferri acuti, ignis, fecantis, & vntis, in codem & seccio cum vtrione sit, & vtrio à seccione separari non potest: & ipse hic actionum concutus, vnitatem ipsius

non quidem quoad naturam, sed quoad unione cō-
clit. Qui itaque Theandrica seu Dei virilem actio-
nem dixit, is quidem pronunciatione vnitatis numero
facta, duas actiones coitione vnum esse, neque re vera
à se inuicem discretas esse declarauit: Cum autem Dei
virilem appellavit, diuinam videlicet & virilem, diffe-
rentiam actionum quam naturae etiam post unione
habent, communistrant.

Itaque actio Theandrica dicitur, quæ diuinæ hu-
mana est; hoc est quæ ita prodiit ab homine, & ita per
humanitatem exercetur, vt tamen depositat diuinam
manum interuenire in ea per humanitatem profun-
denda. Sic ambulare super aquas, est actio Theandrica,
quia ambulare hominis est; date autem aquis solidi-
tatem ne cedentem prementi, diuinum opus fuit. Nec
huiusmodi actiones Theandricas damnat Quincianus
Asculanus epistola ad Perrum Fullonem Anathemate,
cum Dei virilatatem ex hoc mysterio ablegat. Specta-
uit enim dumtaxat, sensum Eutychianum naturas con-
fidentem; in quo sensu hereticos Seuerianos Eutychi-
teris propaginem, abusos fuisse operationem Theandri-
ca nomine ad vnam Christi naturam inuendendam, affit-
mat supriam Anafasius.

**Difficultates contra propositam valoris infiniti in
Christi operibus radicem.**

61. Habemus ergo veram radicem valoris operum
Christi satisfactoriorum sitam esse in connexione ope-
rum Christi cum diuina suppositatate, & Deitate ei
identificata, non tanquam obiecto, vel principio pure
est. Atque, sed tanquam termino immediato ac media-
tum humanae nature cui inexistunt, per quem terminum
tanquam per extrinsecam formam indumentum ac per-
funduntur quodammodo, ita vt non possint non redolere
eius fragrantiam. Nec quæ in contrarium vrgi
possunt, radicem valoris operum Christi à nobis pro-
positam conculcent. Cu usmodi est id quod aliqui op-
ponunt, hinc sequi omnia Christi opera esse à quæ di-
gna, cum omnia sint à quæ humanitati Christi con-
veta, & à quæ perfunduntur Deitate. Item secundum, quod
hinc videatur, nostros bonos actus honestari, &
valorem accipere ex adiunctione, ad gratiam sanctifi-
canteem creatam, vnicuique nostrum debitè disposi-
tudam; & quidem maiorem haurire valorem quo
plus sanctitatis inerit persona in qua actio recipitur. Si
enim dignitas aliqua operi aduenit ex supposita digni-
tate, necessarium quoque erit crescente dignitate sup-
positi per vberiorem gratiam, crescere quoque digni-
tatem & valorem actus. Tandem tertio, quod hinc
sequatur, malos actus hominis peccatoris teriores
effici, quo persona nequior erit? & è contrario
quoque, actus bonos à peccatore elicitos inquinari ex
circumstantia persona nequam; ac proinde omnia
peccatorum opera esse peccata; quæ videtur fuligino-
sa, & reproba doctrina, vt traditur cum de gratia &
de infidelitate.

**Expediuntur, admisso aequali valore extrinseco in
omnibus Christi actibus.**

62. Nego ista esse efficacia, & radicem valoris ope-
rum Christi à nobis propositam labefactare. Ac pri-
mum quod primò obiectebatur, nequaquam absurdum
est, sed verum & admittendum. Aequalitas enim
dignitatis & valoris quem in quibusvis Christi ope-
ribus bonis ac liberis, consideramus, cum non sit valo-
ris intrinseci, & ex obiecto ac circumstantijs inæqualiter
applicabilibus ducti, sed extrinseci & petiti ex sola
dignitate personæ, quæ vna est, & inæqualiter ad qualius
operationes interuenient; merito agnoscenda est in qui-
busvis Christi operibus. Et quanvis mensura valoris
illus quem aliqui physicum appellant, & ex obiecto ac

circumstantijs inæqualibus, vel inæqualiter addi-
bitis dicitur, possit esse inæquals in varijs Christi
operibus, prout in hoc illudve obiectum sub his
alijsve prædictis circumstantijs ferebantur, qua ratio-
ne Durandus in 3.d. 18.q.3. & Sotus in 4.d. 1.q.3.
art.5. agnoscunt, Christum per passionem plus metu-
le, quam per alia opera. Attigi iam supra, duplicum
hunc operum valorem ex Gabriele in 3.d. 19.q. vna
littera B. Possumusque fortassis in eandem sententiam
adducere Capreolum in 3.d. 18.q. vna att. 3. ad 5. Scriti,
vbi distinguunt in actibus Christi, bonitatem in strin-
secam & absolutam, à respectu. Nec enim ocurrat
quid possit aliud esse bonitas respectiva apud Cepre-
olum, quam ea quæ hic à nobis vocatur extrinseca, &
extinguitur circumstantia persona: Vnde sit ut actus
Christi potiatur idoneitate ad proficiendum infinitis,
quo pacto suam illam bonitatem extrinsecam inter-
pretatur Capreolus.

**Incremento valoris, pro auctiore persona
dignitate.**

63. Honestatio operis ex persona operantis dignita-
te, maiori ex dignitate majori, de qua erat argumen-
tum secundum, à quæ admittenda est. Dignitas enim
& valor operis, non pender tantum ex specificacione
& honestate actus, sed etiam ex conditione persona
operantis; quæ cum sit vna ex circumstantijs actus,
non potest non conferre ad eius premium. Quod liqui-
dum certum in dispositione ultima ad gratiam sanctifi-
camentem, quæ priusquam adueniat gratia sanctificans
qua persona operans redditur Deo accepta, non po-
test condigne quicquam mereri. Efficitur autem meri-
toria vite æternæ, cum primum aduenit sanctitas
persona. Quod si sanctitas persona redundat in actio-
nem, eaque efficit preciosam & dignam, perspicuum
læsæ videtur, maiorem personæ sanctitatem, majoris
dignitatis fontem esse; nam vt se habet simpliciter ad
simplicerit, ita magis ad magis. Aequissimum itaque
videtur, & diuinæ prouidentiæ ac estimationi pru-
dentissime, qua de actionibus nostris pronuntiat, val-
ore accmodatum, vt opus hominis amicioris ac emi-
nentioris, accepit habeat & gratius. Sicut quo per-
sona intercedens ac deprecans est dignior & aetior, eo
facilius exoriat quodammodo depositum. Laudau in hanc rem
grates DD. Valentiam, Suarem, Albertinum, inpri-
mæque S. Thomam, agens de bonitate formalis in
Moral. dist. 4. num. 18.3. Repugnat vero Angelus & Val-
quez, ibidem prelati: sed nihil adducunt in quo dis-
solvendo sit multum nobis laborandum: cum videan-
tur labore confusionis dignitatis extrinseca cum va-
lore intrinseco sive bonitate complete sumptus, que ta-
men longe differunt. Non ergo ex eo quod admittamus,
sanctitatem auctiorem promovere extinsecam
operis dignitatem, inferre licet, (quod tamen Valsquez
facit,) mihiomnius opus bonum viri (sanctissimi, præ-
cellere simpliciter quantocunque operi viri minoris san-
cti. Hoc, inquam, ex sententia proposita non sequi-
tur. Neque enim valor operis complete sumptus, ac
integratus ex dignitate actus intrinseca & extrinseca,
admetiendus Artihmericè est sanctitatem & dignitatem
personæ, cum ea dignitas, non sit tota honestas &
præstositas actus boni. Admetiendus ergo est & ad con-
ditionem personæ, penitus simul alijs operis boni ac
digni dosibus, quæ nunquam ita decrecent in opere
puri viatoris, vt absurdeant per valorem deriuabili-
lem ex sola sanctitate creatæ alterius operantis sex qua
resulat dignitas operis adiunctis omnibus ad illud in-
teruenientibus, non autem pro solis gradibus sanctitatis
afficiens personam. Itaque ex sententia proposita,
licet tantum inferre, personam dignioram, si cetera
sunt paria, edere opera digniora & pretiosiora; quod est

et utrumque: Non tamen inferri debet quod gradibus auctior est persona sanctitas, atque adeo etiam dignitas extrinseca, totidem gradibus crescere operis ab ea profusa dignitatem simpliciter dictam, atque valorem ab solu & completere sumptum, dimisso respectu ad exteram adnotata operis, & praesertim ad obiecta ad exteram adnotata operis, & praesertim ad obiecta. Hinc quoque redundare alterus Vaquej insulcus. At enim incredibile esse, hominem ante magis iustum, sed legius se gerentem homine minus iusto, plus meret sic se gerentem, tantum ratione pristina sanctitas: quasi Deus eam dumtaxat attendat, & non etiam opus praeferat, ac conatur, & affectum quo existimat. Hoc factor incredibile esse; sed nego ex sensu operis sequi; quia iuxta eum Deus in dignitate operis taxanda non spectat operantis dignitatem abundantiam a reliquo adiunctis operationis, sed ad omnes finali attendit. Vnde qui impensus laborat, diligenter elicit operationem, quantumcumque dignitas extrinseca, quae sola meritum operi non conferit, his sola spectatur, antiquior foret in opere iustioris hominis, legius elictio.

An persona prauitas, similiter se habeat ad bona & mala eius opera.

64. Fixum igitur esto, persona sanctitatem conciliare operi valorem, si de solo valore extrinseco agamus, ceteris partibus eo maiorem conciliare, quo persona sanctior est: quod in secundo argumento proposito, inferatur tanquam absurdum; id non recte. Vnde neque bene in argumento tertio inferebatur tanquam inconveniens, quod indidem sequi videatur, actus peccatoris quo nequior ipse est ac terior, esse teriores a dignioribus. Hoc agendo de extinente indigitate, proportionaliter respondente dignitati extrinseca de qua haec, non puto esse respendum. Militat enim proportionalis ratio: quia sicut actus boni aduenientur persona sancta, sanctificatur adhuc; ita sicut etiam actus peccatorum missi intra coenum personae nequam, indecens adhuc, virisque lententiae illius & cloacae combinantur. An vero est contrario actus boni prodeuntia peccatorum detestentur aliquatenus a malitia operationis, dubitari non immixtum potest; cum & eadem ratio, hic quoque vigore videatur, & Isaiae 66. dicere. Iudeos peccatores affectentes sacrificia, perinde sicut Deo acceptos ac si eam excrebrassent, nequita persona refusa quadam tenuis in opus eius cetero-que bonum. E contrario tamen, quod opus bonum a persona nequam prodeat, non nihil plus admirabilitatis habet: tanquam si ex arbore amarissima, suauissimus fructus existat, quod gratiam & gustum fructus alterius. Nec sane videatur prauitas operantis esse vello modo circumstantia operis boni, quamvis sanctitatem personae admissimus esse circumstantiam (quis) respectu boni operis; & nequitiam respectu operis mali; quia virtus illa operatio bellè responderet talibus operationis conditionibus, estque idonea eam materia, non item opus moraliter bonum respectu dehortacionis a nequitate operantis refundenda; quia si persona exhibens bonum magis amat quo melius est, & gratiam muneri conciliat maiorem, non sequitur personam malam exhibentem opus bonum, deterere eius honestatem, ad quam malitia persona se habet placidum per accidens, sicut & bonitas persona ad malitiam adhuc. Res videri potest utrumque agitabilis. Si tamen prius responsionis pars quia expeditior arideat, quae latice admittit, opus ex se bonum inquinatur ex operatis factis, negandum est, eam labem que non est nisi extrinseca, & refusa ex indigneitate operantis, esse turpitudinem mortalem simpliciter dictam, sive malitiam, que non resultat nisi ex appositione obiecti, aut circumstantiarum prohibitarum, cuiusmodi non est

indignitas personae. Nemo enim tametsi inquinatissimus veterat benè agere.

Lis de principio quod satisfactionum Christi, diudicata ex dictis.

65. Et haec est de radice dignitatis extrinseca operum Christi satisfactionis, & illius externi valoris quae interno contra distinximus. Monstratum enim sufficienter est, eam radicem altam non esse, quam quod opera Christi essent opera suppositi infinitè digni, quippe constituti per Deitatem infinitè sanctam, qua veluti perfundebantur actiones prodeentes ab humanitate tali supposito terminata. Hinc diudicanda est lis que agitur inter Vasquem 3.p.d.8.c.2, affirmantem, humanitatem Christi Deitate sanctificatam, esse principium quod operum Christi satisfactionis, diuinum autem suppositum non nisi remotè & per indigatum communicationem idem praestare, & inter Aluarem disp. 5. concl. 3, fusè id impugnantem, & contentem, humanitatem non esse nisi principium quo, diuinam autem Verbi personam, esse principium quo, quia actiones sunt suppositorum. Ergo actiones quibus Christus pro nobis satisfecit, prodibant à divino supposito efficienter, tanquam à principio quo. Sicut in nobis gratia sanctificans inungens humanitatem, ipsa que humanitas sic inuncta non sive principium quod operum nostrorum meritoriorum, sed tantum principium quo suppositum nostrum operatur. Eodem igitur modo se habuit humanitas in Christo, etiam si spectetur ut delibera unguae Deitatis. Vnde Patres, condignitatem satisfactionis Christi non desumunt ex humanitate delibora, sed ex Verbo infinito per humanitatem operante. Nam suppositum, & in Deo, & in nobis est quod mouet & applicat naturam ad operandum, atque adeo est id cui per se conuenit operari. Vnde sicut Christus dicitur passus & mortuus pro nobis, non autem humanitas; ita non humanitas, sed suppositum, diendum est pro nobis satisfecisse condigne, & ex iustitia, Deo lælo: alioqui non plus alterius concrister Verbum ad satisfactiones Christi, quam humanitas eius ad creationem uniuersi. Quid quod operationes Christi, si defüsseret gratia habitualis, quantumcumque humanitas perfundetur Deitate, non fuissent supernaturales, atque adeo neque meritoriae condigne? Non igitur humanitas Deitate perfusa, dici potest principium quod satisfactionis Christi pro nobis.

66. Aio, ex dictis diudicari facile possit hanc item. Monstrauit enim suppositum quia suppositum, non interuenient efficienter ad operationes naturae, sed tantum ad modum conditionis prærequisitæ, quatenus prius est rem esse in se perfectè & completere constitutam, quod habet formaliter per supposititatem, quam operationes profundere. Itaque recte à Vasque constitutum est, satisfactionem nostrarum valorem non esse à supposititate tanquam ab operante: esse verò à natura prout delibera vnguento Deitatis, interuenient supposititatem tanquam termini naturam illam completant, eique conuenientis Deitatem. Quia tamen significatio operum est à Deitate prout idemtificata supposito terminanti naturam cui operationes illæ inherent, atque adeo Deitas habet se per modum formæ moralis ad eas prout satisfactionis, admittendum non est, supposititatem cum actionibus prout dignis & ad satisfaciendum idoneis, connecti per solam communicationem idiomatum, & se habere tantum eo modo quo humanitas Christi ad creationem, non modò ipsa anteriorum (cum qua tenera non conteritor,) sed posteriorum assumptione humanitatis per Verbum: quia in iis quae vni Christi naturæ tribouuntur per meram communicationem idiomatum, altera se habet mere communicanter, quod hic locum non habet

habet; sed Deitas habet se ad modum formæ dignificantis, ac perfundentis non modò humanitatem, sed etiam operationes quas recipit. His rite perspectis concidunt vniuersa quæ ex Altare proponebantur. Falsò enim assumit suppositatatem esse actionem, & suppositum quæ tale influere in actionem naturæ, sive in nobis, sive in Christo, plusquam per extrinsecam denominationem, quod atinet ad efficientiam physican. Perperam quoque actiones Christi satisfactorias, cum humanitate per Deitatem delibata comparatas, æquabat actionibus æternis Dei, comparatis cum humanitate Christi, inter quæ duo, est patens discernere supra diximus. Tandemque nullo iure contendit, supernaturalem operum Christi, deriuatam esse ex gratia eius habitudi; ita vt quantumus humanitas Christi operans delibata fuisset Deitate, tamen operationes Christi caritatem fuissent valore satisfactorio & supernaturale, si Christus expers fuisset gratia habitualis. Hoc nulla ratione est verisimile. Sanctificatio enim humanitatis Christi, atque adeò etiam operationum eius, multo magis ex Deitate, qua est gratia substantialis, quam ex gratia sanctificante creata, oritur potuit.

Infinitas valoris in Christi satisfactione, fabilitur.

67. Ex omnibus quæ hæc tenus constituta sunt, facile erit inferte, quantitatem immensam valoris operum Christi satisfactoriorum, ad quam veniandam per ratiocinationem anactus explayciat lumen. Assumpleramus enim probandum, satisfactionem Christi exceedere injuriam Deo per nos interrogatam; eo quod hæc finita sit, satisfactione autem Christi, sit infinita. Hanc infinitatem vt assereremus, de radice valoris operum Christi agendum fuit. Cum ergo de radice prædicta constet, clare nunc probatur, valorem satisfactionum Christi esse infinitum; quia persona infinitè digna, afficit bonas operationes (uas dignitate extrinseca infinita. Ceterum enim est, respectum ad personam operantem, multum conferre ad dignitatem & valorem extrinsecum operis; quandoquidem persona oprans est veluti forma actionis sua; ac proinde eam dignam & estimabilem reddit. Ergo si persona sit infinitè dignitatis, qualis vixit est persona Christi, non videtur dubium, quin dignitatem infinitam actionibus suis bonis conciliat. Quia in te penitendum est discernere latum inter actus nostros tendentes in personam infinitam, & actus à persona ipsa infinita prodeentes. Nam quia nos sumus talis obiecto pro suis extrinseci, & obiectum non se communica, actus nisi secundum tendentiam operantis, & actionis habitudinem; propriea sicut habitudo actionis ad obiectum infinitum, finita est; ita quoque ipsa actio nostra, est omnimodis finita simpliciter. At actiones à persona infinita prodeentes, intimus connectuntur cum persona à qua prodeunt, (quippe principio ipsarum,) quam nostræ actiones cum obiecto illis extrinseco. Quare cum prodeant à tali persona adæquatè spectata, non possunt non perfundi tota eius dignitas, quæ infinita est; atque adeò infinitè dignas reddit operations.

68. Erant verò hæc liquida: si ex duabus rationibus moralibus quæ dignitatem operum Christi indissociabiliter integrant, videlicet meriti & satisfactionis, in solam rationem satisfactionis desigamus, separata ratione meriti, quæ hanc loco necessaria non est. Ceterum itaque esse videtur, rationem satisfactionis multum crecere aut decrescere, pro dignitate personæ satisfaciens; quamvis è contrario injuria pro dignitate personæ ipsam inferentis, decrescat, euadatque tenuior. Utrumque manifestum est ex vulgaribus exemplis. Princeps enim si plebeium quempiam perculserit, multo minorem injuria confertur intulisse, quam

si alius plebeius idem præstisset: quamvis ob peculiarem personæ altioris conditionem, quam magis dedicat hic se gerere, possit contingere vt decrecente per eam eminentiam injuria, crecerat culpa. Sic enim si Episcopus, quem iuxta Apostolum oportet esse non perfidum, immerito in vilius aliquius persona tergum fecerit, culpa esset maior ratione dignitatis Episcopalis; ex cuius tamen eminentia decreceret iniuria illata vili persona. Ad eum igitur modum decessit iniuria pro auctiore dignitate personæ, quæ a iniuria deriatur. At è contrario satisfactione, crecet quo persona satisfaciens dignior est atque sublimior: quia opus satisfactionis quod & operis est, & cum satisfaciens subiectio eoninatum, eo magis idoneum redditur ad iniuria abstensionem, quo persona sua se demittens, altiore ac sublimiore dignitatis gradum occupat. Atque persona Christi est infinita dignitas. Quod tametsi indubitate est, placet tamen illustrare in igni ratione Richardi Victorini l.2. de Emanu. cap. 15. [Attendite (inquit) diligenter & considerate vehementer; tanta persona quam sit sublimis, quam sit humili, cuius sit potestatis, quante compunctionis. Cuius quæ sublimitatis, quante inquit potestatis, persona in qua nobiscum Deus, persona cuius imperium non in multis millibus subiectorum; non in multitudine innumerabili exercitum; sed totum super humerum proprium; Cuius itidem humilitatis quanta obsecro compassio, quæ sublimatis sua oblitera, quæ potestatis lux maiestate dissimilata, butyrum & mei comedendo, propter nos ad participationem mustarum descendit, & tam malorum quam bonorum nostrorum experientia spone suscepit. Quid nobis facere non possit persona in qua Deus sit, imo persona quæ Deus nobiscum sit? Quid pro nobis, quod ad salutem nostram spectet, facere nolit, qui ad passiones nostras ex sola compassione descendit? Ecce in his habes quam vel qualis persona hæc sit, quæ potestate prædicta, & ad cōpationem prona, suis fideli bus prodesse, & efficaciter possit, & indubitanter velit.]

Persona igitur Christi, eum infinitè digna esset, omnino debuit satisfactiones quas elicit, dignitate satisfactionia infinita perfundere. Quod agnoscunt manifestissimè S. Thomas quodl. 2. art. 2. & opuscul. 3. p. 7. Aureolus in 3. d. 20. q. 1. art. vñico. Vega lib. 7. in Trid. cap. 8. & q. Mendota quodl. 10. Scholast. num. 4. Sua rest. 1. 3. p. d. 4. 4. Ragusa 3. p. d. 11. §. 1. Albertinus 1. princ. compl. coroll. 1. 8. num. 9. & 10. qui alios cum Scholasticos tum Patres huic veritati attulipatos proferunt. Nec omittendus qui id disertè tradidisse videtur Clemens 6. in extra. *Vñigenitus, de penitentijs & remissiōibus.*

Difficultates in contrarium.

69. Sed erumpunt contra hanc sententiam examina difficultatum. Imprimis sequi ex ea videtur, Christum Dominum satisfaciendo pro nobis, obliterando injuriam Deo interrogatam, nobisque gratiam & gloriam promerendo, eliciisse opera qua Deo æquè placent ac ipsa increata Dei bonitas, quandoquidem ei placent infinitè. Ad hæc secundò, quomodo potuit valer operum Christi esse infinitus, si non differt ab illorum operum entitate, quæ vixit finita est? Præterea tertio iuxta nos, meruerit Christus infinitum præmium quale tamē non est cōsecutus; ex qua sequitur mercedem operari manere apud Deum, non modò vixit mane, sed in æternum. Imo videtur impossibile esse, vt Deus æquale præmium rependat tam multis Christi operibus infinitè dignis. Quodnam enim esset infinitum illud præmium, quod operibus illis potest pendere? Nam ipse quidem Deus, in ratione præmij per

per nos participabili, non est infinitus, cum non nisi finitum ariugatur, nec possit per nos comprehendendi. Et quantum divina vi nihil veter produci visionem Dei infinitam, tamen illa visio non esset adaequatum & condignum premium operum Christi, quia illa ordinis inferioris quam sanctus Christi, & infinita eorum dignitas. Vnde sicut unum infinitum potest esse inadæquabile & incomensurabile per alterum, v.g. infinitum aureorum, non potest æquari per infinitum argenteorum, qui semper aurei sunt pretiosiores argenteis: Ita multo magis, infinitus valet operum Christi, quia esset ordinis superioris, pretiosius semper esset visione quacunque, etiam si gradus eius finiti; nec potest per eam adæquari, aut compensari. Præter quod non potest Dei visio rependi Christo tanquam premium rei bene gestæ, ac porum operum; cum sit Christo connotata videtur Deum. Tandem quartò, ut haec omnia deessent, vere exigitur potest premium aliquid infinitum, quod Christo rependi potest, tamen illud quantum quantum esset, unico actu Christi deberetur, quippe prædicta infinita dignitate ac vi cum satisfactio, tum memoria, nullis concusa terminis. Ceteri ergo actus Christi, boni ac prædicti digni, qui innumerabiles sunt incrementi manerent.

Prima & secunda, expedituntur.

70. Hæc dissolvuntur, non erit operosum. Ad primum ergo Deum quæ ariat Christi opera, ac scipsum. Quoniam enim dignitas quæ in Christi opera ex parte infinite redundat, sit infinita; tamen cum non sit primaria ipsa Dei dignitas, & (ut ita dicam,) fondata, sed derivata, & per communicationem quandam nihil in actus, non est tanta quanta est dignitas Dei, quem constat esse primarium Analogatum in serie bonorum, & obiectorum diuini amoris. Imo quia quicquid recipiunt, per modum recipiens recipiunt quoad actiones, quarum subiectum est incapax: actus autem unius dignitas participata insidet, creatus est, ipsa quoque dignitas eius, est creata non increata, longeque differens à Verbi persona, contra quæ male fapò affirmat Rapha. Itaque mirum non est, quod Deus n.ulto magis diligit fontalem suam & increatam bonitatem, quam bonitatem operum Christi, & creatam & participatam, tamen infinitatem, non quidem entitatem & physicæ de quo erat argumentum secundum, sed moraliter & secundum æstimationem prudenter. Nam physicæ quidem & entitatem, omnis valor operum Christi finitus est, cum alius nihil sit praeter ipsa opera, quæ utique finita sunt, & certo modulo concilia. At cum pronunciamus est de quantitate veloris merito aut satisfactioni inexistentis, non habemus ratio nisi prudens arbitrii, & valoris spectati moliter: Quia ratione dignissimus, valorem operum Christi esse infinitum.

Tertiam, de inadæquatione cuiusvis premij, cum Christi operibus.

71. Paulus implexus videtur esse argumentum tertium, quod est de premiatione eodigna operum Christi si sunt infinita dignitatis & valoris immensi. Fuerunt enim qui argumento succumberent, & remunerationem æqualem tam dignorum ac pretiosorum Christi operum, impossibilem esse facerentur. Sed hoc ego nonquam concesserim, tum quia magnam Deo imperfectionem affectat, quippe qui dicitur non esse solvendo, tum quia ea ratione si bene attendimus valorem inanit Christi meritum, quod dicitur ad impossibilem terminari: ac proinde inanum redditum quoad excessum super premium ei debitum, quandoquidem tota

ratio meriti, penes premium spectatur, quod si aliqua ex parte sit impossibile, meritum quoque ex ea parte evanescere sit necesse. Alter itaque endandum est tertium illud argumentum, adhibita distinctione duplicitæ qualitatis premij & meriti. Potest enim & absolute æqualitas, & respectiva pacti initii, premium inter ac meritum, seu valorem operum Christi, considerari. Præmium absolute, æquale valori, fateor non fuisse repensum Christi operibus, quia valor ille fuit infinitus, quicquid vero repensum Christo est, finitum fuit. Nam tantum repensum Christo est in premio, exaltatio nominis eius in celo & in terra, non itaque liberatio & salus, vbi nihil est non finitum. Et quamvis premium à Christo exhibitum, potuisse infinitis adhuc hominibus sufficere, si totidem fuissent quibus potuisse applicari, præter eos quibus re ipsa impensum est. Tamen ne salus quidem infinitorum hominum, adæquat absolute valorem operum Christi, quippe ordinis altioris quoquis tali premio, & nunquam per illud exquisitæ adæquandi.

Excoigitur quidem Alvarus 3.p.d.43, ad 1. præmium aliquod eiusdem ordinis cum Christi operibus, quod ad illis repensum esse: Nempe, unione iterata Verbi cum Christi humanitate in resurrectione, & cocomitiam Diuinitatis cum corpore Christi in Eucharistia. Sed haec non satisfaciunt, nec dicuntur factis accommodare. Nam in Christi resurrectione nulla facta est iterata unio Verbi, que sola potest dici æquale præmium. Dumtaxat itaque facta iterata est unio physica inter animam & corpus, que est quid merè finitum & ordinis pure creati. Similiter concordantia Diuinitatis que in mysterio Eucharistia certatur, supposita immensitate diuina que non est Christi repensum, nihil includit diuersum ab unione Verbi cum humanitate, que non fuit præmium operibus Christi repensum.

Verè igitur præmium quod Christi operibus repensum est, non fuit illis absolute æquale. Quamquam non defuisse Deo, (de potentia absoluta loquendo,) tale præmium, si illud voluisse Christo repensare. Nam incarnationis Partis aut Spiritus sancti, possibilis est: Et ab his personis diuinis vel alterutra earum carni aduncta, potuisse elicere actiones valore adæquantes Christi opera, quibus proinde rependi à Deo potuerint in æquale præmium: Quod sufficit ut dicamus præmium absolute æquale Christi operibus, non esse impossibile. At si sermo sit de præmio respectuæ æquali, hoc est quod æquale sit Christi operibus spectata conventione que Deum inter ac Christum intercesserat, sic dico, repensum fuisse Christi operibus præmium æquale. Christus enim accepit à Patre totum illud ad quod ordinaverat suum meritum & satisfactionem, nempe humani generis salutem, pro qua cum patre ex tali suo pretio pepigerat. Atque ita merces Christi operari non mansit apud Deum, sed retributa est ac persoluta ad æquitatem. Neque vero illa in Deum imperfectione refunditur, ex eo quod Christus de facto non accepit præmium absolute æquale prædicto quod exhibuit. Deus enim cumulate executus est quicquid omittere absque imperfectione non poterat, ex ipso quod rependi illud omne de quo cum Christo pepigerat. Aliunde autem congruum non fuit, ut præmium illud absolute æquale Christo rependeretur, & noua diuina alterius persona incarnationis fieret. Nobis item potentissimum incertum amoris in Christum, ac spei via peccatorum admouetur, cum consideramus quam copiosa & superfluens fuerit apud Deum redemptio, quamque præmium pro nobis exhibitum, superet præmium absolute spectatum.

Ad

Ad quartam, de toto premio in unicum opus
exhauriendo.

72. Quartum denique argumentum propositum, non difficile erit ostendari potest, sive agatur de præmio absoluto æquali quod rependi possit Christi operibus; si agatur de præmio respectuæ adequato, quod solum admittimus fusile de facto retributum. Cum enim dicitur, præmium infinitum, si quod dari diuinitus possit, exhaustendum fore in vincio Christi opere compensando, respondendum est, agendo de præmio absoluæ æquali, præmium illud fore actiones Pauli & Spiritus sancti, carne nostra amictorum. Atqui vincio Christi actus, unicus pars actus alterius divinitæ personæ incarnata responderet adæquatè pluribus autem Christi actibus responderent plures actus alterius illius personæ: nec verum est, unum Christi actum, omnes vel etiæ plures similes illius alterius diuini suppositi humanitati actiones exhaustorum, ut falso in argumento supponitur: haud dubie quia cum Christi quilibet actus contineat infinitam dignitatem, videur cui libet tamet' plurius alterius personæ operum dignitati æquipollere, quia infinito non datur maius. Sed hoc principium, tamet' rectè habet quod illud infinitum in quo excessus unius supra alterum infinitum, inueharet eius fines sub ea ipsa ratione sub qua infinitum est; quo pacto plane regnatur unum infinitum esse maius alio extensum; tamen quando excessus nullus tales fines in alterum infinitum deuinat, nihil vetat unum infinitum esse maius alio. Sic enim nihil vetat unam quantitatem differentiam infinitam, esse alia maiorem. Nam quis neget data infinitate hominum, fore plures digitos, aut oculos, aut pilos, quam homines; tamet' & hominum & omnium illorum aliorum multitudo, supponeretur infinita? Idem dici potest de duplici infinito graduali. Similiter ergo nihil est quod vetet, vim meritoriam seu dignitatem infinitam, in pluribus illius personæ actibus multiplicatam, esse maiorem quam in vincio Christi actu, quanvis infinitè digne ac meritorio, contra Svarum t.1.3. p.4. f.4. ad secundum quoddam dubium § Dices quamus, & Praepositum q. 1. num. 40. Nihil item est quod vetet, infinitam vim meritoriam unius actus à Christo eliciti, exhausti per alterius diuina personæ incarnatione æquale opus; ita ut nihil ultra pro eo Christi actu depositi queratur, ut iustè & ad æquitatem remuneratur habeatur. Nihil denique vetat plures Christi actus esse meritorios plus quam unum, etiam meritorium infinitè & ultra mensuram.

73. Iam agendo de præmio respectuæ æquali quod de facto repensum est meritorij Christi actibus, neandum est singulis quibusque Christi operibus suum scorsum præmium respondisse. Omnes enim Christi actiones, unum & item præmium indubitate meruerunt, nempe salutem nostram; Ita ut priores Christi actiones, ab ea Christi voluntate in qua initialiter sanctificati sumus, telle Apostolo, usque ad ipsam mortis perfectionem voluntariam, in qua solitus illuc usque cepta, consummationem accipit, unum præmium accepit, ex promissione Dei, & ex Christi intentione, qui iuxta pactum cum Deo initum, suas omnes actiones meritorias ad illud unum præmium indubitate ordinavit. Quod facile colligi potest ex varijs Scripturis, quibus redemptio nostra diceret tribuitur Christi morti seu passioni, & (quod utrumque uno verbo complectitur,) sanguini: Ea siquidem vocce ut plenius prosequitur Collins lib. 5. de sanguine Christi disp. 10. cap. 3. non intelligitur nuda substantia humoris illius primarij, sed vita amissio consequens effusionem talis humoris. Alibi autem nostra salus atque redemptio, tribuitur simpliciter labori Christi, id

est sanctis operibus quorum tota Christi vita fuit sanctissima; & per se liquet ea opera Christi fusile & dignissima quibus salus nostra rependeretur, & à Christo in nostram salutem intercessi mo, cuiusque folius negotiandæ causa huc è colis misso, ad eum scopum fusile directa. Quare utrisque Scripturis adnotatis concludere adiungimur, omnia quidem Christi opera fusile satisfactoria pro nobis, ac merito salutis nostræ gravida, ita ut verè fuerint plura merita actu primo, quorum quodlibet est sufficiens ad promerendum quod ei de facto est repensum: non tamen singula seorsim, sed omnia indubitate sumpta, & in unam velut faciem collecta promerentur in actu secundo præmium illud quod Deus alia ratione conferre noluit, nec Christus aliter accipere intendit. Qua de re iuris occurrit sermo, cum de perfectionibus voluntatis humanæ Christi Domini.

Excessus satisfactionis Christi supra offensam nostram ex dicta concluditur, & noua ratione firmatur.

74. Nunc tandem post longum intermissionum contacionum circuitum, licet concludere illam unam occisionem qua undeconque firmandum sufficerat, satisfactionem Christi pro nobis, longè superasse offensam nostram. Sic enim argumentabatur Malitiam peccati, sive iniuriam Deo per nos irrogatæ, finita est: a qui satisfactionis Christi est infinita. Has duas propositiones, sigillatim haecmemus discussi & probati. Inde ergo clavis evictus conclusio ista. Ergo satisfactionis Christi, non modò est æqualis iniuria, sed eam quoque longè superat. Totus discursus clarus est, & solidus stabilitus in precedentibus.

Postulamus tamen alia ratione conclusionem propositam stabiliter, etiam daremus malitiam peccati esse infinitam, aut etiam satisfactionem Christi finitam esse, nihilominus enim satisfactionis Christi vis & perfectione, adhuc posse excedere viru peccati, quod fusè prosequitur Albertinus 1. princip. compl. Coroll. 18. n. q. 10. & 11. breuiter autem exponitur quia quantum utraque illa ratio, videlicet offensæ, & satisfactionis sive demeriti ac meriti, statueretur infinita, tamen merita sive satisfactionis Christi, spectat ad altiorum ordinem, estque eminentissime in ordine divino tanquam in vertice predicti ordinis, quia dimanat ex visione hypothetica, quæ est apex totius supernaturæ participata. Vnde è duobus illis infinitis, unum, nempe satisfactionis præceleret alteri, hoc est offensæ. Imo eandem ob causam, etiam iniuria esset infinita, satisfactionis autem Christi esset finita, tamen satisfactionis offensam excederet, quia esset in superiori ordine, vel latenter intra eundem ordinem supernaturalitatis quasi genericum, esset species eminentior. Impossibile autem est, ut forma ordinis inferioris, quantumcumque intra illum crebat, ac etiam in infinito, adæquat quantum formam ordinis superioris. Sicut impossibile est, ut minimus intellectus adæquatur per sensum, quantumcumque perfectum in gradu sensitivo, quia quantum perfectio intellectus sit finita, & perfectio sensus infinita supponeretur, tamen diuersitas essentia & ordinis, infert inadequabilitatem. Quare etiam malitia iniuria Deo per nos irrogatæ infinita esset, quod monstratim verum non esse, itemque etiam satisfactionis Christi quomodocumque se habente iniuria quantitate, esset tantum finita: nihilominus Christi satisfactionis pertinens ad ordinem vel speciem altiorem, esset semper superior & excedens offensam.

Suffragium SS. Patrum, pro excessu constituto.

75. Utram autem ex duabus propositis rationibus probetur, conclusio illa quam intendimus, nempe quod latius

huiusmodi Christi pro nobis longè supereret offensam
nolit, ac proinde superabundans & superfluens fuerit,
ius veritas explorata & liquida est apud Patres. Iuvat
paucos artefacte. S. Athanasius hom. de Passion. & Cru-
ce Dom. [Dominus immortalis & incorrumpibilis, &
pro immortalitate sui bonus & humanus, ut potè bo-
ni Patis bonum Verbum, creaturem suam negligen-
dam non parauit, neque permisit alium quicquam
sacrum opem Dominum esse. Sed cum videret ma-
liciam incolabiliem, neque mortale genus idoneum
eum quod morti resistaret, neque pœnam suorum ma-
lorum per tollere posse: (nam ex cellus malitia tran-
scendebat omne supplicium,) vidensque simul Patris
bonitatem, & legum idoneum esset & potens, (Chris-
tus enim Dei potentia ac sapientia,) commoratus fuit
sua humanitate, & misericordia imbecillitatis illam
ipsam imbecillitatem induit. Si quidem ipse (vt Pro-
pheca dicit) *nostras infirmitates sustulit, & langores ge-
favit, & miserans nostram mortalitatem, in ea ipsa morta-
litate circumcidit nos*: Paulus enim dicit: *Humili-
tatem ipsam vigeat ad mortem, adque ad mortem Crucis,*
videlicet simul quoniam non ad solutionem pœnae lessi-
eremus, illam ipsam pœnam in se transstulit. Si quidem
Christus factus est pro nobis maledictio, atque ita hu-
mana carnis amictus & circumducens, per le quæ no-
bi sunt, Patri obrulit, ut ipse patiens, hominem pa-
tientem illum redderet, & patua magnis penaret.]

Aut. libri de oper. Christi card. serm. de Ascens.
[Ego tu Dei, & eis tuus Deus tuus. Impar sanè com-
mencem, prelum inaequale: sed qui pro nobis trigin-
tageantur est appetitus, intelligi voluit, quanta
fuerit in prelio quod pro eo datum est, & in eo quod
ipse dedit pro mundo, dissimilando, cum ipse ageret
agentem imperium & venditus, tanto prelio damnatos
redimere; ut dubium esse non possit, quin preiij mag-
nitudine supereret negotium; nec & quati posset damn-
atum, quod omnino damnatio iusta meruerat obedi-
entia Christi, quæ gratis usque ad mortem progres-
sisti, & utrum solius quod non debebat.]

Cell. Hierosolymitanus Catech. 13. [Non tan-
tum trax peccantium peccatum, quanta pro illis mo-
tantes instata, non tantum nos peccauimus, quantum
ille facta egit qui animam suam pro nobis poluit.]

76. S. Cyprianus hom. 10. in ep. ad Rom. ad illud:
[Non per vincula delictum &c. illa frustissime omnino in
hac tem dicitur. Decerpo plagulam. [Quemadmo-
dum si quis eum, qui obolos decem sibi debeat in
ceterum coniunctus, nec eum tam solum sed eius cau-
sum, tam liberum, tam famulos, atque hic su-
pervenientis vius aliquis, decem quos dixi obolos non
nummet modo, sed cum in finita ari talenta largia-
tur, tam vero in arias regias vinculum il. uni introdu-
cit, in principatus altissimi chronum imponat, cum
et summum honorem, reliquumque principalem
splendorum communiceat, non possit utique postea
oboli illi decem illius memorie obseruari, qui eos nu-
meraverit, mutuaueritque, sic & in nobis evenit. Mul-
to enim plura illi quæ debebamus dependit Christus,
nique adeo tanto plura, quanto maius immensum, ad
quod plura collatum, manus esse possit. Nolito ex-
gozambigere homo, quum tantam bonorum opulen-
tiam video; neque interrogato, quid fieri potuerit,
nilla mortis ac peccati scintilla, tanto donorum velu-
ti maii resuincta, soluta sit. Hoc enim & Paulus clam
significans quom dixit: *Exuberantiam grata & iustitia
quæ acceptem in via, regnaturi sunt.*]

S. Augustinus lib. de Catech. iudicibus cap. 4. [Quia
charitati nihil aduersus quam inuidentia. (Mater enim
iuidentia superbia est,) idem Dominus Iesus Christus, Deus homo, & diuine in nos dilectionis indicium
est, & humana apud nos humilitatis exemplum; ut
magis tumor noster, maiore contraria medicina sa-
trop. Reynaudi Christus.

natur. Magna est enim miseria, superbus homo, sed
major misericordia, humilis Deus.]

Proclus hom. de Nativ. Dom. num. 6. [Ile qui uni-
versam naturam ex nihilo producerat, cuque nulla ad
erogandum facultas deerat, vitam morti condemnatione
addictis reperit vitissimam, mortisque solu-
tionem decentissimum nimicum ex Virgine mo-
do quem solus ipse nouit, (nalla enim oratio miracu-
lum hoc assequi valet). humanam naturam affluit,
atsumptamque in mortem contradicit, eumque in mo-
dum redemptionis precium dissoluit, iuxta illud Pauli:
In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsum, pec-
torumque remissionem. O tem stupendam immortalita-
tem quam ipse habebat, per suam mortem aliis con-
ciliat. Eiusmodi nullus inquam fuit, nec est, nec erit,
quam vnu & solus ille, qui secundum dispensatio-
nem ex Virgine natus est, Deus simul & homo; non
solum id pretium habens, quo reorum multitudini re-
dimenda patet, sed eiusmodi, quod multis partibus
excelleret. Nam ut Filius est, in diuinitatem cum Patre vni-
nem retinet, ut vero rerum opifex, nullius virtutis indi-
genter: ut autem misericors, immensa, inexhaustaque
misericordia atque sympathia pollet: denique ut Pon-
tis, dignissimus est, qui apud Patrem intercedat. Ho-
tum autem omnium nihil inquam simile, nihil æqua-
le, in alio quoquam competet.]

77. S. Bernardus serm. de duobus discipulis euntibus in Emaus. [Qui querimus crucifixum, Crucis
attendantis mysterium. Ipsa est statera corporis Christi,
quam desiderabat, qui dicebat: *Vinam appendenteri
peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior,
in statera.* Crux facta est statera corporis Christi, quod
est Ecclesia. Cum enim ipse crucifigeretur, appensa
fuit cum ipso peccata quæ commisimus, calamitas
quæ incurrimus. Ipse erat innocens, impollitus, fe-
gregatus a peccatoribus, & excelsior cœlis conuersatio
eius: non enim peccatum fecit, nec inventus est dolus
in ore eius. Et quoniam talis actantus tam indigna di-
gnatus est in Cruce pati, præponderante cœpit calamiti-
as, & crimina levigari. Cum adhuc tamen in Cruce
erectus staret, vacillare videbatur statera, nec plenè
cognoscerebatur qua cadere deberet, cum inclinato ca-
pice emisit spiritum, ut calamitas præponderando ca-
deret, & quasi arena maris grauior appareret. Gentes
quasi momentum statera, reputata sunt. Nam in statera
cecederunt: quia partes aduersae, damnationis no-
stra, chirographum amiserunt. Trituratus est Moab sub
Domino, expandit manus super eum, sicut nutans ad
nastandum, ne demergetur in profundum: & ut ipse
subleuaret nos in excelsum, expandit alas suas, nos as-
sumpsit & portauit in humeris suis, sicut aquila prouo-
cans ad volandum pullos suos; ascendens super omnes
cœlos, de excelso misit ignem in ossibus nostris, ut que
sursum sunt, sapiamus, & nostra conuersatio sit in cœlis.
Potens fuit coram Deo & omni populo; quia factus
est Angelus loquens pro nobis, & intercessor existens,
Patri reconciliavit genus humanum: *vitrumque solus*
potuit arguere, & ponere manum in ambobus.]

Petrus Damiani serm. 1. de exaltat. S. Crucis. [Ad-
stat Iesus in medio, quadrifaria sui corporis parte di-
stentus, & expansis manibus, omnibus ad se ex omni
parte venientibus, amplissimum misericordie simum
ostendit. Nam apud Dominum misericordia, & co-
piosa apud eum redemptio. Proclus copiosa non stri-
cta; quia largiter vnde sanguinis de corpore Christi
per quinque partes emanavit. Sufficeret ad redem-
ptionem orbis, vel una pretiosissimi sanguinis gutta;
sed data est copia, ut virtus diligentis in beneficij re-
dundatione claretur.]

Iacobus Cardinalis S. Georgij lib. de Jubileo anni
1300. quem eo ipso tempore cōscriptis c. 14. [Immerita
capiti pœna, in membra diffunditur: Roseus in Filios
emanat

emanat etiū: se primum dat Patri dilectus Filius pro nobis. Culpā inquam longē capacius pretium luit. Quidni: Eius vel sola distillans sanguinis gutta, calido hosti mundorū plus quam millia centum eriperet.]

S. Anselmus l.2. cur Deus homo c.14. satisfactio-
nem Christi ait plusquam in infinitum: excedere culpas
nostras, quantacumque & quotcumque. In quam
rem passim alii habet tota illo opere.

Rupetus l.4. in Exodus c.8. in ipso fine, tractans de
candelabro & illud Christo accommodans, & glossans
quod Scriptura tradit pondus candelabri habuisse ta-
lentum auri mundissimi, subdit. [Talentum maximum
centum libram, est & viginti: Magnum pondus,
grande significat talentum mundi, quod appensum in
libra Crucis, appositam lanceam prægravando excusit,
& peccata nostra in mare proiecit. Quod quia mun-
dissimum autum est, id est, quia Deus ab omni for-
mundissimus Christus est, tota in pondere eius redem-
ptio nostra perfecta est. Et quia cū perfectus Deus &
homo sit, passionum dolores pertulit, & sic ad resur-
ctionis gloriam peruenit, recte candelabrum ducile
fuit.] Liquet de Patrum sententiā, in hac parte.

Consensum Scholasticorum, nihil attinet proferre.
Omnis enim, cū antiqui in 3. d. 20. tum recentiores
apud S. Thomam 3. p. q. 1. art. 2. vno ore astupulantur.
Imō Suarez 1. 1. 3. p. d. 4. f. 3. conclu. 3. fidenter pronun-
ciat, contrariam sententiam, neque propabilem, neque
piam, neque fidei satis consentaneam videri. Quare satis-
factionem Christi pro nobis, sūisse plusquam suffi-
cientem & superabundantem, ratum & fixum esto.

*Quid contra propositum satisfactionis Christi ex-
cessum, Ethnici, & Sectarij. Scrupulus item
quorundam Catholicorum.*

78. Depellenda tamen nonnulla supersunt, sive ab
Ethnici, sive ab hereticis, sive à morosis Catholicis
proposita. Ethnici apud Nyssenū in orat. Catech. c. 30.
opponebant, si tanta & tam superabundans est Christi
pro nobis satisfactio, cur ergo percuti tam multi? Et
cur non omnes, tanto, tamque immenso prezzo per-
luto, liberantur. Hęc Ethnicon admiratio, hereticos
eorum germanos non percellit: quia potius supposita
tanta satisfactionis Christi superabundantia, inferunt
stulto labore cōsumi Catholicos, cū post tam copio-
sam redēptionem à Christo adhībant, vexant se
in adiungendis satisfactionibus suis, quibus satisfactio-
nes Christi cumulēt. Id enim Sectarij, in magnū Christi
decedus cedere obtundunt. Sic igitur copiosam &
superabundantem apud Deum redēptione nostram,
cū Ethnici eleuant, & ex effectu irrito insimulat
falsitatis, tum Sectarij ita admittent, vt ea ad omnem
in via Dei supinatim, & collaborandi contemptum
abutantur. Catholicī denique aliqui, mirantur vel
scrupulo agitantur, quomodo post tantam aduersus
peccata medicinam, peccatum aliquod possit superesse.
Sed hęc depellere, non erit oporatum, id quod iam-
pridem PP. & DD. præstiterunt.

*Satisit Ethnici: Cur aliqui post tantam satis-
factionem pereant, declaratur.*

79. Ad Ethnicos itaque recipiendos, illa vna Nyssenū responsio sufficit loco allegato. [Si pariter ad om-
nes procedit vocatio, nec autoritatem, nec aetatem,
neque gentium discernens differentiam; (propterē
enī in primo initio prædicationis, diuina inspiratio-
ne, vnius & eiusdem lingua, cuius omnes gentes, re-
pentē facti sunt qui verbum ministrant, vt nemo
esset expers bonorum,) quemadmodum fuerit con-
sentaneum vt Deum adhuc acusent quod verbum
non in omnes dominatum obtinuerit: Nam qui in uni-
uersitatē liberam habebat potestatē, propter sum-

mum in homines honorem, dimisit etiam aliud in
nostra potestatē, cuius solus est Dominus. Hoc autem
est liberī arbitrii, libera electio; res quædam minime
redacta in servitum, & quæ est sui iuris, sita in liber-
tate mensis & cogitationis. In eos ergo qui non addu-
cti sunt ad fidem iustius haec transferre acusatio,
non ad eum qui vocavit ad confessionem. Neq; enim
cum Petrus in initio verbum prædicaverit, in frequen-
tissima Iudeorum concione, & tria milia simul fidem
aceperint, ij qui non crediderunt cum plures essent
ij qui crediderunt, in Apostolū cauam contul-
erunt, quod non crediderunt. Neque enim patet, vt
gratia in communione proposita, ij qui voluntatiē ab ea
abcesserint, non sibi, sed alij malam suam fortem ad-
scriberet.] Vides petre post tantam satisfactionem
tam multos, quia Christi satisfactione, & Dei vocatio-
ne nolunt vti, nec patet inuitos adiigi ad vtrūdū, quod
sequunt c. 31. fusē & recte prosequitur idc Nyssenū.

Praeuerat Arnobius l.2. n. 58. qui Ethnicon mur-
mur in quo versamur, ita proponit & repellit. [Sed si
generis Christus humani, (inquit,) conferuator ad-
uenit, cur omniō non omnes aequali munificēta li-
berat? Non aequaliter liberat, qui aequaliter omnes vo-
cat? Haud ab indulgentia principali quemquam repel-
lit, aut respuit, qui sublimibus, infirmis, servis, feminis,
pueris uniformiter potestatē veniendi ad se facit. Pa-
ter, (inquit,) omnibus fons vite, neque ab iure potan-
tium de quicquid prohibetur, aut pellitur. Si tibi fastidium
tantum est, vt oblati respsus beneficiū munies; quin-
iō si tantum sapientia prænata, vt ea que offertur
a Christo, ludum atque incipias nomines; quid in-
uitans peccat, cuius solē sunt haec partes, vt sub tui iuris
arbitrio fructum sue benignitatis exponat? Sorem
vitæ eligendij, nulli est, (siquid Plato) Deus causa, neque
alterius voluntas ascribi potest, etiā quā recte, cū
voluntatis libertas, in ipius sit potestatē, qui vol-
uit. An numquid orandus es, vt beneficium salutis à
Deo digneris accepere, & tibi a personā, fugientique
longissimē infundenda in gremium est diuinæ bene-
volentiae gratia? Vismutre quod offertur, acque in
tuos vſus convertere; consulueris tu tibi. Aspernaris,
contemnis, & despicias; te munieris commoditatē pri-
uaueris. Nulli Deus infert necessitatem; imperiosa for-
midine nullum terret.]

80. Nec dissimiliter Cyrus Alex. lib. 3. de ador. in
fine, Christi quidem satisfactionem copiosam sūisse ac
vberem & ad peccati abolitionem peridoneam, de-
monstrat: nō tamen omnes peccato exsolvū, quod omnes
gratia per Christi merita sunt non suffragentur.
Itaque non alter comparandi sunt mortales cū Chi-
risti satisfactione & exhibito pro eis per Christum pre-
tium, quām capiūt quibus redēmissim transmissum sit
precium exuberans; quod tamen ab eis acceptandum
& Domino à quo capiūt tenentur annumerandum
sit. Sic igitur qui nollet pretium huiusmodi oblatum
acceptare, & appendere ei à quo captiūs tenetur, fru-
stra & falso expostularet de pietijs insufficiencia; cum
deberet potius ignauiam suam atque stuporem incar-
cere, qui tantum laborēm aliena liberalitati subiung-
ere detractaret, vt à captiūte eriperetur: ita seipso
exitij sui cauam agnoscere necesse est, quoque tam
vberem misericordiam, & copiosam apud Deum redē-
ptionem, sibi adhibere fastidientes, diuinam erga
se beneficentiam vtrō frustrantur, ac pereant. Affine,
ne minis accommodatū est exemplū agri, cui à
medico scientissimo apparatus sit pharmacū depel-
lendo morbo idoneum, si modo ager illud haurie-
velit. Similiter enim Christus medicus optimus, suffi-
cientissimū ad depellendas agriindīnes quasvis nostras
remedū exhibuit, quo curari facile ac certe possimus;
sed dummodū illud nobis admoueamus. Quia vero
plerique oblatum malagma respūnt, mirum non est,

si in

si inveniunt mala pereant. Egregie hoc dixit S. Christoforus hom. 17. in ad Hebr. ad illud, *Christus semel gloriam eis ad multorum exhausta peccata. Interrogat enim. Quare multorum, & non omnium.*] Respondebat. [Quoniam non omnes crediderunt. Pro omnibus quidem mortuus est, quantum ad ipsum attinet. Mors quidem illa ex aequo respondebat omnium interitum; propter quod p[ro]p[ter]i noluerint.]

Philosophatus in hanc rem omnino luculenter, & proxime propositum Medici exemplum optimè hoc accommodat. Propter ad obiectione primam Vincentianam. [Contra vnuos (inquit) originalis peccati, quo in Adam omnium hominum corrupta & mortuificata natura est, & unde omnium concupiscentiam mortis inolevit, verum & potens ac singulare remedium est noster Filius Dei, Dominus Iesu Christus; qui liber a mortis debito, & solus absque peccato, pro peccatoribus & debitoribus mortuus est. Quod ergo ad regnandum & poteriam preiij, & quod ad vnam perennem causam generis humani, languis Christus regnabit totius mundi. Sed qui hoc seculum sine h[ab]it[us] Christi, & sine regenerationis Sacramento perisse, redemptionis alieni sunt. Cum itaque propter vnam omnium naturam, & vnam omnium causam a Domino nolito in veritate suscepimus, recte omnes dicuntur redempti, & tamen non omnes a capiunt fine ent, redemptionis proprietatis haud dubie per illos est, de quibus princeps mundi missus est, & non vna via diaboli, sed membra sunt Christi. Consensu non ita impensis est humano generi, ut ad extempionem eius, etiam qui regenerandi non erant pertinente: sed ita, ut quod per vnicum exemplum gelu[m] et pro vniuersis, per singulare Sacramentum celebatur in singulis. Poculum quippe immortalius, quod confectum est de infirmitate nostra, & virtutibus, habet quidem in se ut omnibus proficit: sed hoc bibitur, non medetur.]

Sup[er] scelerorum, tanta Christi satisfactio
abuentum ad inertiam,

habentibus applicata. Quorum omnium ratio est, quia ut dicebam, etiam si satisfactio & merita Christi, sine remedio peccati sufficientissimum; tamen medicina quantumvis idonea, plaus inutilis agro manet, nisi ei admouetur; que admouio humanam operam desiderat, vel externam in parvulis ratione & libertate, vel internam sive propriam cooperationem, in adultis, quibus patet, salutis propria beneficium, accidere voluntariam. Idque non modo valet quoad texum p[ro]p[ter]e corporalis, ex remissa culpa & condonato aeternae p[ro]p[ter]e debito reditum; sed etiam quoad culpam & adiunctum illi debitu p[ro]p[ter]e aeternae: quia Christus ita cum Patre pepigit, ut redemptio quam pro nobis exhibuit, nemini prodesset nisi applicata: Ita ut si ipse quidem propitiatione totius mundi, ut dicitur 1. Ioann. 3. & omnia peccata abstulerit, ut alibi docet Scriptura; sed ea omnia tantum praesertim, quasi in acto primo, & quoad sufficientiam: ut autem quoad efficaciam quoque peccata auferat, & nostra fiat propitiorio, exigatur opera humana. Quo spectat monachus Augustini l. 2. de symbolo c. 8. hortantis Christianos omnes ad currendum, ut Christi sanguine redimantur; hoc est ut redemptio per Christum parta, illis applicetur, sicutque singulorum remediis.

Aliis verbis, tripla tamen eodem sensu, hoc effertur alij, cum dicant reconciliationem & redemptionem communem totius humani generis, a Christo solo fuisse perfectam, & neminem quicquam sibi circa eam vindicare possit. Personalem tamen & singularem unius cuiusque cum Deo reconciliationem, & redemptionem, depositare hominis uniuersaliter iam reconciliati & redempti studium. Ita late Lenfaus libro de satisfactione c. 16. & 17. probatis bene multis Scriptis & Patribus, que & nostram omnium a Christo solo reconciliationem ac redemptionem docent, & vniuersusque ad eam sibi reconciliationem & redemptionem faciendam propriam, studium & comparationem depositant. Hoc est quod ex S. Augustino dicebamus, redemptos currere oportere, ut redimantur: id est ut remedium commune omnibus, efficiant sibi peculiare ac propria.

Euellitur scrupulus Catholicorum, quomodo posse tantam satisfactionem, supersint peccata.

81. Hinc quoque praeclarus manet stupidus error heterorum, abuentum Christi satisfactionibus eamque superabundantia ad inertiam; & ex eo quod Christus abunde pro nobis satisficerit, colligentium tonit quod pro peccatis nostris satisfacere laboremus, nisi velut in Christum esse iniurij, & efficaciam auctorati satisfactionis ab eo pro nobis exhibita degener. Quia in parte solemnum suum motem perseruare, dum diuinum honorem praetexunt erroribus, cum tamen certi sic longe honorificiores in Christum esse, qui agnoscunt eod per Christi merita prouerbi labores nostros, ut ipsi quoque auxiliante Deo proficiat, ut dispositio aut meritorie, debeat salus. Est enim Christus longe magis honorificum, posse homines subiecti ad cooperandum meritum suis in negotio vniuersitatis, quam si ipse se solo, absque operum nostrorum consilio, omnia exequatur. Itaque praecepsus de auctore Christi gloriam, nullus plaus & vanus est, p[ro]p[ter]e stolidi inquit sectari, ciminiuntur Eccl[esiast]is quod nostrorum satisfactionum necessitatem obtemperant, obsecrunt satisfactionem Christi, quod plene nullus. Lenfaus l. de satisfactione c. 15. Quod vero Christi merita sunt superexcedentia & longe copiosa redemptio, non obstat quoniam necessitatum sit, homines talem redemptionem sibi applicare cooperando; sicut agitur de paranda salute ex opere operantis; vel certe acceptando media a Christo instituta de fuscipendis per adulitos Sacramentis. Quod infantes quoque necessitatis est redemptionem illis per Christum comparant, applicari per Sacraenta ijsdem mete passiue est.

Theophilus Raynaldi Christus.

X 2. uo

IN AURE

omnis i.
Christo
et

omnis ii.
Attributus

Christi
R. VI

uo suo consilio mortem inuexit, quod exiitale venenum homini per dogma immisit. Qui ergo mortis imperium dissoluit, potestatem in capere serpentis si- tam, sicut ait Propheta, colligit. Reliqui vero serpentis tractus, per humanam vitam dispersi, quandum humanitas motibus ad prauitatem vergentibus est obnoxia, cortice peccati vitam exasperant. Ac potest quidem eorum mortua est, cum nimis caput sublatum sit. Cum vero tempus præterierit, & ea quæ mouentur, substiterint, in ea videlicet, quam expectamus, vita consummatione, tum etiam extreum inimici volumen, hoc est, mors, exolesceret: atque ita in uniuersum bellus, hæc, siue nequitia, de medio tolletur. [Eodem plane modo in hanc rem philosophatur Gregorius Nyssenus orat. de Christi Natiuitate.]

Breuiculus capitis, & usus doctrinae.

83. At exo summa doctrina huius capituli, Christi factio & prout meritoria præmium adæquavit, iuræque obtinuit, & prout præsæ satisfactoria, omnibus perfectæ satisfactionis conditionibus, cum generalibus tum peculiariibus eius que Deo pro peccatis debetur, instruta fuit. Quin etiam spectato quoque justitia rigore, & quatenus meritoria præmium illi propositum, & quatenus præsæ satisfactoria, injuriam pro qua exhibebatur excessit, quippe valoris immensi, & à persona infinitè digna prodiens. Ideoque nostra per Christum liberatio, quantum est ex parte ipsius, vindicunque plena fuit, & saluans cum effectu, quo sumus partam per Christum salutem, sibi ipsi applicare, & eamens quæ de sunt Christi passionum in leipsiis adimplere non pigeret.

Uetus doctrina esto, quem Origenes proposuit hom. 6. in Ierem. *mitio*, agens de Dei Verbo. [Quid mihi prodest si descendam in mundum & ego ipsum non teniam?] Idem plenius hom. 11. sub *medium*. Illa manifestè de Salvatore dicuntur: *Heu mihi quoniam factus sum, sicut qui colligit stipulam in mense, & sicut colligens racemos in vindemia, cum non superfit burrus ad manducandum primitiva: Heu mihi arama quia pergit reuertens a terra, & qui corrigat inter homines non est. Omnes in sanguine indicantur. Venit enim ut meteret fructus, & quasi stipula reperita, propter plurimos peccatores, ait: Heu mihi quoniam factus sum, sicut qui colligit stipulam in mense. Venit vindemiat bottos vnu in hominibus, & in mense celestibus inuentis, dicit: Et sicut racemos in vindemia, cum non superfit burrus vnu ad manducandum primitiva. In alio quoque loco similia his ad Patrem loquitur, dicens: *Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendeo in corruptionem? Quid tantoperè hominibus profui, qui nec in sanguine meo, quem fudi pro eorum salute proferunt? Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendeo de celis, dum venio in terram, dum contuinelis affior, dum poro corpus humanum? Quid his omnibus dignum inter homines perpetratum est? Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendeo in corruptionem? Numquid confiebitur tibi puluis, aut annunciat veritatem tuam? Tale ergo est quod in Ieremias dicitur: Heu mihi mater mea, quare me gennasti virum?]**

Quantus item nobis hinc ad amorem incensissimum stimulis existat, egregie considerant S. Edmundus in speculo Ecclesiæ c. 2. *mitio*. [Cogitabis (inquit) de misericordia Dei nostri, qui voluit homo deuenire & mortem pati pro nobis in sua humanitate, cum alio modo potuisset nos redemisse; & totum hoc nobis fecit, ut sibi attraheret nostrum amorem. Nam si vnu esset noster Creator, & aliis noster Salvator, tunc plus amaremus nostrum Salvatorem, quanm nostrum Creatorem. Ideo voluit noster Creator, esse noster Redemptor & Salvator, & pati in suo corpore totum nostrum dolorem, & emereri totum nostrum amorem.]

Magna denique hinc seges admirandi varias Dei perfectiones, in haec Dei pro nobis satisfactione conspicuas. Nyssenus breuiter præcipuas complexus est in oratione Catechistica cap. 2. 3. *in fine*. [Vides (inquit) quemadmodum cum iustitia coniuncta sit bonitas, & sapientia non sit ab eis separata. Quod enim per indumentum corporis excoigitauit ut capi posset Divina virrus, ne pro nobis suscepit dispensatio impeditur metu sublimitatis, omnia simul ostendit; nempe bonitatem, sapientiam, & iustitiam. Voluisse enim dare salutem, est testimonium bonitatis. Quod autem tanquam ex contractu fecit redemptionem, eius qui reuebatur dominatu Dæmonis, ostendit iustitiam. Quod autem id quod capi non poterat, subtiliter excoigit sapientiam.]

CAP V T III.

Quam necessarius fuerit Christi aduentus, ad perfectæ illius satisfactionis exhibitionem, & liberationem nostram.

84. **H**oc igitur extra controuersiam posito, quod vere Christus properat liberando homines venient, eisque quantum est ex se, exuberantissimum & superabundantem redemptionem pararet; & excutienda sequuntur quæ dicebant in controuersiam vocari posse: illudque in primis, quanta fuerit aduentus Christi necessitas ad liberationem nostram, eo præcipuo modo quo præacta fuit; hoc est, interueniente vera & perfecta satisfactione pro nobis, qualem proximè expressimus.

Absolutè loquendo, poteramus absque Christi satisfactione liberari.

Et absolutè quidem simplicitèque loquendo, non est dubium quin potuisset Deus si illi ita vitum esset, circa Christi sui ptocreationem, & solo nru nos liberare, condonata plane gratis, iniuria; & beneficis gratia quotquot per Christum accipimus, vtrò concessis. Hoc videtur plane exploratum. Nam Deus est perfectè Dominus bonorum suorum, cæque eligitur, quibus & quomodo lubet. Itaque hand dubio potuisset gratiam sanctificantem aliquæ supernaturalia bona hominibus per Christum concessa, exclusis licet meritis Christi, concedere: & eo ipso, conciliatus hominibus fuisse. Neque enim gratia diuinæ sanctificantis erogatio, cum perseverantia iniuria non condonata cohereret. Quare absolutè loquendo poterat homo liberari absque Christo, per solum Dei nrum benignitatem in nos volutatem. Docent hoc passim Partes.

Splendide S. Athanasius orat. 3. contra Arianos, *sub finem*. [Sed poterat (aiunt) Deus, etiam si Salvator creature existeret, vel loqui tantummodo, & ita solvere maledictionem. Itud ipsum etiam iis ab alio quopiam obtrudi poterit. Poterat etiam sine viro aduentu Christi, solummodo loqui Deus, & solvere maledictionem. Cæterum spectandum est huc, quid hominibus sit vtile, non, quid sit in viribus Dei. Siquidem poterat etiam ante adiunctam atcam Noë, eos qui prævaricati fuerant, intermetere: sed tamen non, nisi adiuncta arca, illud facere sustinuit. Poterat etiam sine Moysi dumtaxat loqui, & sic educere populum ex Ægypto, sed vtile erat id per Mosen fieri. Poterat sine iudicibus conferuare populum; sed erat ex populi, suis temporibus iudicem exurgere. Poterat etiam ne semel quidem venire Deus: aut si vensem, non tradi Pilato; sed tamen sub consummationem seculorum venit; & cum ad mortem quareatur, scipium indicauit: *Ego sum (inquiens.)* Quod enim